

Wskazówki do opracowania opisów kwalifikacji cząstkowych nadawanych po ukończeniu studiów podyplomowych

Wskazówki do opracowania opisów kwalifikacji cząstkowych nadawanych po ukończeniu studiów podyplomowych

Tomasz Saryusz-Wolski

Warszawa 2020

Autor:

dr Tomasz Saryusz-Wolski

Konsultant merytoryczny:

dr Gabriela Ziewiec-Skokowska

Redakcja językowa i korekta:

Monika Niewielska

© Copyright by: Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa, 2020

ISBN 978-83-66612-60-0

Wzór cytowania:

Saryusz-Wolski, T. (2020). *Wskazówki do opracowania opisów kwalifikacji cząstkowych nadawanych po ukończeniu studiów podyplomowych*. Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych.

Wydawca:

Instytut Badań Edukacyjnych

ul. Górczewska 8

01-180 Warszawa

tel. (22) 241 71 00; www.ibe.edu.pl

Egzemplarz bezpłatny

Spis treści

1. Wstęp	5
1.1. Korzyści wynikające z przygotowania opisu kwalifikacji	5
1.2. Dlaczego Zintegrowany System Kwalifikacji?	6
1.3. Polska Rama Kwalifikacji, kwalifikacje pełne i kwalifikacje cząstkowe	7
1.4. Program studiów a opis kwalifikacji	10
1.5. Opis wymaganych efektów uczenia się	13
1.6. Organizacja pracy zespołu opisującego kwalifikację	14
2. Przygotowanie opisu efektów uczenia się wymaganych dla kwalifikacji	16
2.1. Wyszczególnienie zestawów efektów uczenia się	16
2.2. Opis efektów uczenia się w poszczególnych zestawach	17
3. Przypisywanie poziomu PRK do kwalifikacji	23
4. Formularz pomocniczy do przygotowania opisu kwalifikacji nadawanej po ukończeniu studiów podyplomowych	34
5. Jakość kwalifikacji nadanej po ukończeniu studiów podyplomowych	44
Załącznik 1. Przykład formularza pomocniczego	47
Załącznik 2. Przykład formularza rekomendacji zespołu ekspertów	54
Załącznik 3. Przykładowe analizy efektów uczenia się wymaganych dla kwalifikacji z 6 i 7 poziomu PRK	55
Literatura polecana	67
Nota o autorze	68

1. Wstęp

1.1. Korzyści wynikające z przygotowania opisu kwalifikacji

Niniejsze opracowanie zostało przygotowane z myślą o kierownikach studiów podyplomowych, nauczycielach akademickich oraz innych osobach zaangażowanych w organizację i prowadzenie kształcenia na uczelniach. Zebrane rekomendacje i wskazówki mają zachęcić do podjęcia wysiłku i opracowania opisu kwalifikacji nadawanej po ukończeniu studiów podyplomowych w sposób pozwalający na przypisanie jej poziomu Polskiej Ramy Kwalifikacji (PRK) i włączenie do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji (ZSK). W opracowaniu wykorzystano doświadczenia zebrane w czasie prac, które zaowocowały w 2018 r. włączeniem do ZSK pierwszych kwalifikacji nadawanych po ukończeniu studiów podyplomowych: „Zarządzanie projektami” (7 poziom PRK) oraz „Zarządzanie bezpieczeństwem i higieną pracy” (7 poziom PRK)¹.

Przygotowanie opisu kwalifikacji wymaga dużo pracy. Dotyczy to również zebrania dodatkowej dokumentacji wymaganej procedurą włączania do ZSK kwalifikacji nadawanej po ukończeniu studiów podyplomowych. Nie jest to zadanie dla jednej osoby, na jedno czy dwa popołudnia. Wymaga zaangażowania grupy osób i wielu godzin wspólnej pracy. Dlaczego jednak warto to robić?

Korzyści wynikające z przygotowania opisu kwalifikacji nadawanej po ukończeniu studiów podyplomowych i włączenia jej do ZSK jest kilka. Najważniejsze to:

1. Przypisanie do kwalifikacji poziomu PRK i włączenie jej do ZSK daje możliwość umieszczenia na świadectwie ukończenia studiów podyplomowych znaku graficznego informującego o poziomie PRK i Europejskiej Ramy Kwalifikacji (ERK). Zgodnie z ustawą o ZSK z 22 grudnia 2015 r. znaki graficzne informujące o przypisanym do kwalifikacji poziomie PRK i odpowiadającym mu poziomie ERK są umieszczane wyłącznie na dokumentach potwierdzających nadanie kwalifikacji włączonych do ZSK. Wzory znaków graficznych określa rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 31 lipca 2019 r., które zastąpiło rozporządzenie wydane w lipcu 2016 roku².
2. Informacje o kwalifikacji włączonej do ZSK są dostępne w Zintegrowanym Rejestrze Kwalifikacji (ZRK). ZRK to rejestr publiczny, który gromadzi dane o wszystkich kwalifikacjach, które funkcjonują na krajowym rynku pracy i w sposób wiarygodny potwierdzają określone umiejętności. Umieszczenie w CV informacji o kwalifikacjach z podaniem odpowiedniego linku do ZRK pozwala na łatwe i szybkie sprawdzenie, jakie kompetencje³ stoją za danym świadectwem czy dyplomem.
3. Dzięki włączeniu do ZSK kwalifikacji nadawanej po ukończeniu studiów podyplomowych świadectwo potwierdzające uzyskanie danej kwalifikacji ma szansę być lepiej rozpoznawalne przez

¹ Opisy obu kwalifikacji są dostępne w Zintegrowanym Rejestrze Kwalifikacji: <https://kwalifikacje.gov.pl/>

² Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 31 lipca 2019 r. w sprawie wzorów znaków graficznych informujących o poziomach Polskiej Ramy Kwalifikacji przypisanych do kwalifikacji pełnych i częściowych włączonych do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji i odpowiadających im poziomach europejskich ram kwalifikacji jest dostępne tutaj: http://www.kwalifikacje.gov.pl/images/downloads/Nowe_Znaki_PRK_/rozporzedzenie.pdf

³ Opracowanie przyjmuje rozumienie terminu „kompetencje” ujęte w *Słowniku Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji* (Sławinski, 2017). Kompetencje to szeroko rozumiana zdolność podejmowania określonych działań i wykonywania zadań z wykorzystaniem efektów uczenia się i własnych doświadczeń. Zob. https://www.kwalifikacje.gov.pl/download/slownik_zsk.pdf

kandydatów na studia, studentów i pracodawców. Informacja o poziomie PRK i odpowiadającym mu poziomie ERK zwiększa rozpoznawalność danego dokumentu także w przestrzeni międzynarodowej.

1.2. Dlaczego Zintegrowany System Kwalifikacji?

W jakim celu powstały Europejska i Polska Rama Kwalifikacji? Dlaczego stworzono Zintegrowany System Kwalifikacji i Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji? Dawniej nie było PRK, nie było ZSK i ZRK, a mieliśmy bardzo dobre studia licencjackie, magisterskie i studia podyplomowe. Absolwenci krajowych uczelni radzili sobie wyśmienicie, nie tylko na rynku pracy. Celem tego materiału nie jest wyjaśnianie tych zagadnień. Warto jednak wspomnieć, że kluczem do zrozumienia konieczności wprowadzania nowych instrumentów są przemiany społeczne i gospodarcze, nowe technologie, a w konsekwencji potrzeba stworzenia systemu wspierającego „uczenie się przez całe życie” i lepsze dopasowanie oferty edukacyjnej do wyzwań dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości.

Dziś u progu trzeciej dekady XXI wieku nikt nie ma już wątpliwości, że kluczem do sukcesu zawodowego i osobistego jest ciągle doskonalenie swoich kompetencji, od pierwszego dnia po ukończeniu studiów aż po ostatni okres aktywności zawodowej. Kluczowe znaczenie dla rozwoju kompetencji ma świadome uczenie się w trakcie wykonywania pracy. Tu ogromnym zadaniem, przed którym stoi uczelnia, jest przygotowanie do tego absolwentów. Dlatego tak ważne jest wprowadzanie na studiach pierwszego i drugiego stopnia metod uczenia się na bazie rozwiązywania problemu (*Problem Based Learning* – PBL) oraz kształcenie dualne – choćby we fragmencie realizowanych studiów. Zarówno uczenie się przez rozwiązywanie problemu, jak i kształcenie dualne muszą być odpowiednio wspierane przez nauczycieli akademickich, by rozwinąć najważniejszy efekt uczenia się – umiejętność samodzielnego uczenia się. Kolejnym zadaniem uczelni w nowej, dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości społeczno-gospodarczej jest przygotowanie adekwatnej, stale aktualizowanej oferty kursów doskonalących, szkoleń i – co chyba najważniejsze – studiów podyplomowych.

Zgodnie z tendencjami na rynku edukacyjnym i w szkolnictwie wyższym na świecie, uczelnia powinna mieć w swojej ofercie również tzw. „osiągnięcia” (ang. *Mini Credentials lub Badge*)⁴. Potwierdzenie przez uczelnię wyodrębnionych zestawów efektów uczenia się dla kwalifikacji podyplomowych może stanowić część oferty *Mini Credentials*, wpisującej się w potrzeby współczesnych studentów. Odpowiednio skonstruowany system przenoszenia i uznawania osiągnięć pozwala na nadawanie kwalifikacji z uwzględnieniem uzyskanych i potwierdzonych wcześniej „osiągnięć”⁵. Trzeba o tym pamiętać, budując opis kwalifikacji nadawanej po ukończeniu studiów podyplomowych i tak wyodrębniać zestawy efektów uczenia się, aby można je było oddzielnie walidować i potwierdzać.

⁴ W ustawie o ZSK „osiągnięcia” są rozumiane jako wyodrębniony zbiór efektów uczenia się, których uzyskanie zostało potwierdzone w walidacji, stanowiący część wymagań dla danej kwalifikacji (art. 48 ust. 2).

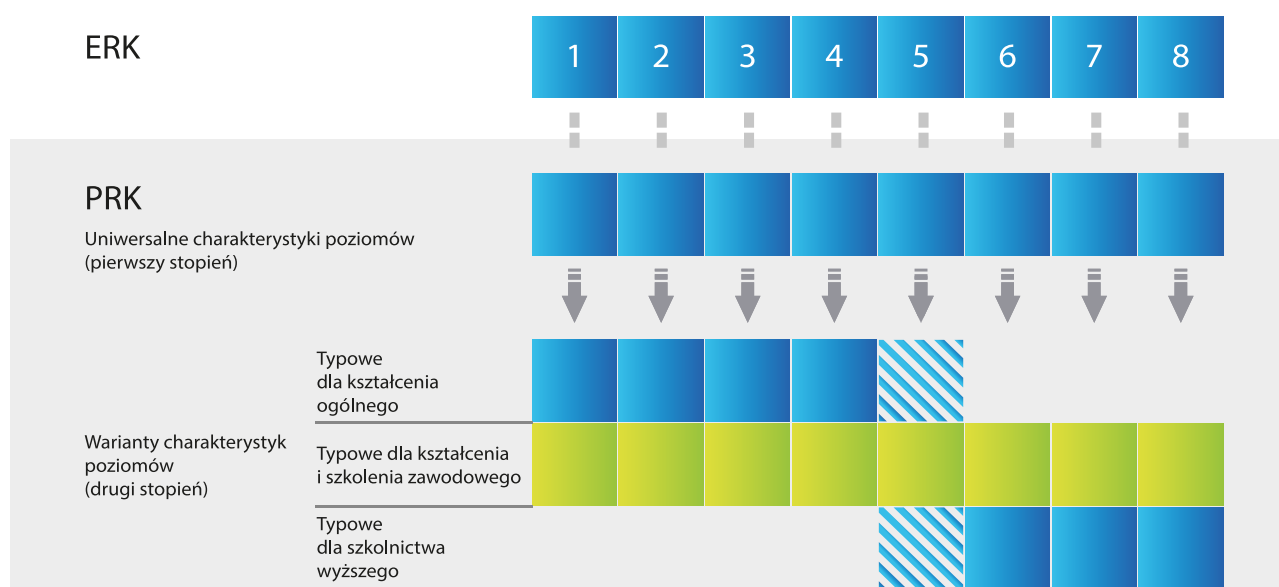
⁵ Szerzej patrz: <https://digitalpromise.org/initiative/educator-micro-credentials/>

1.3. Polska Rama Kwalifikacji, kwalifikacje pełne i kwalifikacje cząstkowe

W Polskiej Ramie Kwalifikacji wyróżniono 8 poziomów, podobnie jak w Europejskiej Ramie Kwalifikacji (zob. rysunek 1). Poszczególne poziomy są opisane za pomocą charakterystyk uniwersalnych (pierwszego stopnia) oraz charakterystyk poziomów drugiego stopnia typowych dla kwalifikacji:

- o charakterze ogólnym, uzyskiwanych w ramach edukacji formalnej (charakterystyki poziomów 1–4),
- uzyskiwanych po uzyskaniu kwalifikacji pełnej na poziomie 4 (charakterystyka 5 poziomu),
- uzyskiwanych w ramach systemu szkolnictwa wyższego i nauki po uzyskaniu kwalifikacji pełnej na poziomie 4 (charakterystyki poziomów 6–8),
- o charakterze zawodowym, uzyskiwanych w ramach edukacji formalnej, edukacji pozaformalnej oraz nieformalnego uczenia się (charakterystyki poziomów 1–8)⁶.

Rysunek 1. Schemat Polskiej Ramy Kwalifikacji

Źródło: IBE.

Charakterystyki poziomów PRK mają kluczowe znaczenie dla określania poziomu danej kwalifikacji. Są też pomocne podczas opisywania kwalifikacji. Przy opisywaniu wymagań dla kwalifikacji nadawanej po ukończeniu studiów podyplomowych można korzystać z uniwersalnych charakterystyk poziomów, charakterystyk poziomów 6–8 typowych dla kwalifikacji uzyskiwanych w systemie

⁶ Uniwersalne charakterystyki poziomów 1–8 stanowią załącznik do ustawy o ZSK z 22 grudnia 2015 r. (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 226). Charakterystyki poziomów drugiego stopnia są określone w odpowiednich rozporządzeniach Ministra Edukacji Narodowej oraz Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Wskazówki, jak korzystać z Polskiej Ramy Kwalifikacji oraz omówienie ważniejszych różnic między wymaganiami określonymi dla poszczególnych poziomów PRK są zebrane w publikacji *Polska Rama Kwalifikacji. Poradnik użytkownika* (Sławiński, S. i in, 2018), dostępnej tutaj: <http://www.kwalifikacje.gov.pl/images/Publikacje/Polska-Rama-Kwalifikacji-Poradnik-uytkownika-2017.pdf>.

szkolnictwa wyższego i nauki⁷ oraz charakterystyk poziomów typowych dla kwalifikacji o charakterze zawodowym⁸.

Wybrane składniki opisów 6 i 7 poziomu Polskiej Ramy Kwalifikacji, pozwalające dostrzec podstawowe różnice w wymaganiach określonych dla obu tych poziomów, przedstawia tabela 1.

Tabela 1. Wybrane składniki opisów 6 i 7 poziomu PRK

Kategoria efektów uczenia się	6 poziom PRK	7 poziom PRK
Wiedza – zna i rozumie...	w zaawansowanym stopniu – fakty, teorie, metody oraz złożone zależności między nimi różnorodne, złożone uwarunkowania prowadzonej działalności	w pogłębiony sposób wybrane fakty, teorie, metody oraz złożone zależności między nimi, także w powiązaniu z innymi dziedzinami różnorodne, złożone uwarunkowania i aksjologiczny kontekst prowadzonej działalności
	w zaawansowanym stopniu teorie wyjaśniające zjawiska i procesy związane z działalnością zawodową	teorie dotyczące zjawisk i procesów w pogłębiony sposób, umożliwiające przewyższanie ograniczeń wynikających z właściwości stosowanych materiałów, metod i technologii
Umiejętności – potrafi...	dokonywać diagnozy prowadzonej działalności zawodowej w oparciu o dostępne dane o sytuacji wewnętrznej oraz otoczeniu zewnętrznym	prognozować rozwój sytuacji w dziedzinie działalności zawodowej
	przygotowywać plan działalności zawodowej z uwzględnieniem zmiennych, nie w pełni przewidywalnych warunków, oraz korygować plan stosownie do okoliczności	opracowywać plan strategiczny dla zespołu pracowniczego / organizacji w dziedzinie działalności zawodowej
	komunikować się z otoczeniem z użyciem specjalistycznej terminologii	komunikować się na tematy specjalistyczne ze zróżnicowanymi kręgami odbiorców
	planować i organizować pracę indywidualną oraz w zespole	kierować pracą zespołu

⁷ Zob. Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 14 listopada 2018 r. w sprawie charakterystyk drugiego stopnia efektów uczenia się dla kwalifikacji na poziomach 6–8 Polskiej Ramy Kwalifikacji, <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20180002218/O/D20182218.pdf>

⁸ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie charakterystyk drugiego stopnia Polskiej Ramy Kwalifikacji typowych dla kwalifikacji o charakterze zawodowym – poziomy 1–8, <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU2016000537/O/D20160537.pdf>

Kompetencje społeczne – jest gotów do...

przestrzegania zasad obowiązujących w dziedzinie działalności zawodowej, dotyczących utrzymywania jakości prowadzonej działalności oraz kultury współpracy i kultury konkurencji

wymagania od innych przestrzegania zasad obowiązujących w dziedzinie działalności zawodowej, dotyczących utrzymywania jakości prowadzonej działalności oraz kultury współpracy i kultury konkurencji

odpowiedzialnego pełnienia ról zawodowych, w tym:

- przestrzegania zasad etyki zawodowej i wymagania tego od innych,

- dbałości o dorobek i tradycje zawodu

odpowiedzialnego pełnienia ról zawodowych, z uwzględnieniem zmieniających się potrzeb społecznych, w tym:

- rozwijania dorobku zawodu,

- podtrzymywania etosu zawodu,

- przestrzegania i rozwijania zasad etyki zawodowej oraz działania na rzecz przestrzegania tych zasad

Źródło: opracowanie własne na podstawie charakterystyk poziomów pierwszego i drugiego stopnia.

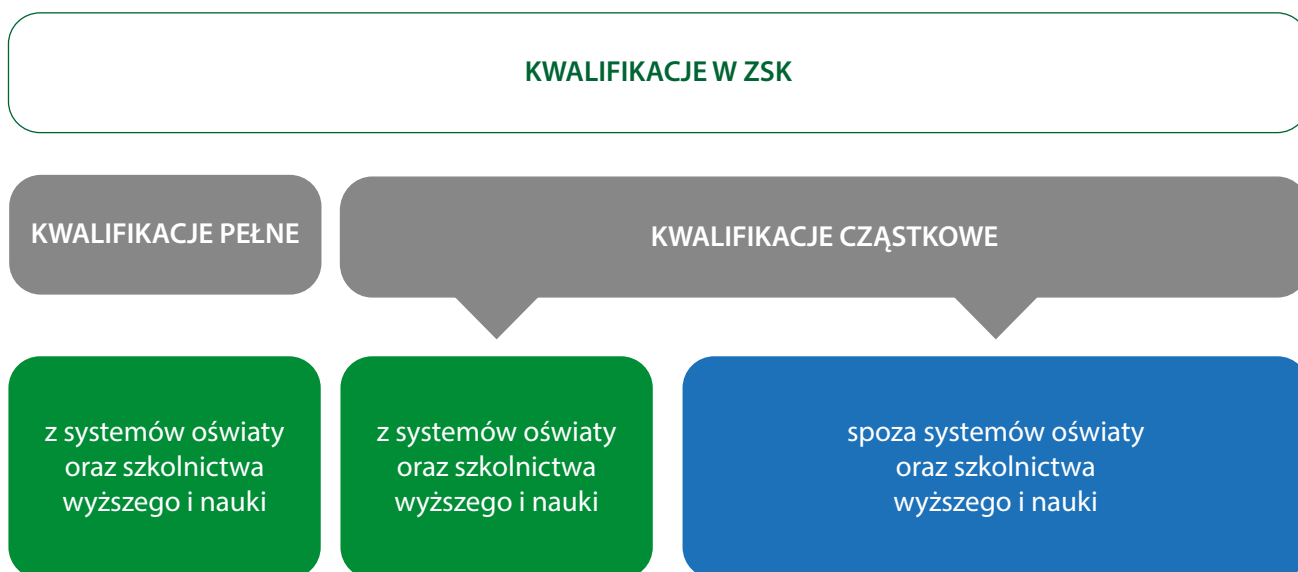
W Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji funkcjonują dwa podstawowe rodzaje kwalifikacji – kwalifikacje pełne⁹ i kwalifikacje cząstkowe¹⁰ (zob. rysunek 2). To rozróżnienie znacznie ułatwia uporządkowanie systemu i jego rozumienie. Kwalifikacje pełne to – najprościej rzecz ujmując – kwalifikacje decydujące o wykształceniu, np. świadectwo ukończenia szkoły podstawowej lub studiów pierwszego stopnia. Kwalifikacje pełne są nadawane wyłącznie przez instytucje należące do systemów oświaty oraz szkolnictwa wyższego i nauki. Nie oznacza to, że każda kwalifikacja nadawana przez szkołę lub uczelnię jest kwalifikacją pełną. Instytucje te nadają również wiele kwalifikacji cząstkowych, tzn. takich, które nie są kwalifikacjami pełnymi i nie wskazują na poziom wykształcenia.

Kwalifikacje nadawane po ukończeniu studiów podyplomowych są kwalifikacjami cząstkowymi nadawanymi w systemie szkolnictwa wyższego i nauki. Nie decydują one o poziomie wykształcenia. Jeśli absolwent studiów pierwszego stopnia ukończył studia podyplomowe, którym przypisano poziom 7 PRK, nie oznacza to, że posiada wykształcenie na poziomie magisterskim – poziomie studiów drugiego stopnia, czyli 7 poziomie PRK. Kwalifikacja pełna na danym poziomie musi „spełniać” wszystkie wymagania PRK zapisane dla danego poziomu – w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych. W stosunku do kwalifikacji cząstkowej, w tym kwalifikacji nadawanej po ukończeniu studiów podyplomowych, nie ma tego wymagania. Nie musi ona spełniać wszystkich, a jedynie wybrane wymagania określone dla danego poziomu PRK.

⁹ Zgodnie z ustawą o ZSK kwalifikacje pełne to kwalifikacje, które są nadawane wyłącznie w ramach systemu oświaty po ukończeniu określonych etapów kształcenia oraz w ramach systemu szkolnictwa wyższego i nauki po ukończeniu kształcenia specjalistycznego, studiów pierwszego stopnia, studiów drugiego stopnia i jednolitych studiów magisterskich oraz po uzyskaniu stopnia doktora.

¹⁰ Zgodnie z ustawą o ZSK kwalifikacje cząstkowe to m.in.: kwalifikacje w zawodach, o których mowa w art. 3 pkt 19 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, kwalifikacje potwierdzone dyplomami mistrza i świadectwami czeladniczymi wydawanymi po przeprowadzeniu egzaminów w zawodach, o których mowa w art. 3 ust. 3a ustawy z dnia 22 marca 1989 r., kwalifikacje nadawane po ukończeniu studiów podyplomowych; kwalifikacje uregulowane, kwalifikacje rynkowe.

Rysunek 2. Podstawowe rodzaje kwalifikacji, które integruje ZSK

Źródło: IBE.

1.4. Program studiów a opis kwalifikacji

Efekty uczenia się wymagane dla kwalifikacji nadawanych po ukończeniu studiów pierwszego i drugiego stopnia są opisywane w programach studiów. Definiowane są kierunkowe efekty uczenia się oraz efekty uczenia się przypisane do poszczególnych przedmiotów i innych części składowych programu studiów. Można zatem powiedzieć, że podczas tworzenia opisu kwalifikacji nadawanej po ukończeniu studiów pierwszego lub drugiego stopnia kluczowa jest perspektywa kształcenia – procesu prowadzącego do uzyskania określonych efektów uczenia się.

Doświadczenie, które zostało zebrane podczas tworzenia opisów kwalifikacji rynkowych i kwalifikacji nadawanych po ukończeniu studiów podyplomowych, ujawniło i potwierdziło wartościowy charakter innej perspektywy – definiowania efektów uczenia się z perspektywy realizacji określonych zadań i podejmowania różnych ról w życiu zawodowym i społecznym. Perspektywa ta jest właściwa dla kwalifikacji, które mają być przydatne uczestnikom rynku pracy, potwierdzać np. specjalistyczne umiejętności z danego obszaru.

Kwalifikacja nadawana po ukończeniu studiów podyplomowych jest definiowana przez umiejętności, jakie musi posiadać absolwent, by móc wykonywać konkretne zadania i pełnić określone funkcje. Poszczególne przedmioty i zajęcia realizowane w czasie studiów podyplomowych muszą być tak dobrane, aby umożliwić osiągnięcie potrzebnych umiejętności (zob. rysunek 3).

W przypadku studiów pierwszego i drugiego stopnia bardzo istotną rolę odgrywają efekty uczenia się z obszaru wiedzy, niezależnie od tego, czy stanowią podbudowę do umiejętności zdefiniowanych dla danej kwalifikacji. Natomiast w przypadku studiów podyplomowych wiedza jest zwykle definiowana i kształcona jedynie w przypadku i zakresie, w jakim potrzebna jest jako podbudowa do prawidłowego wykonywania zadań czy pełnienia określonych funkcji. Tak jest również w przypadku kompetencji społecznych.

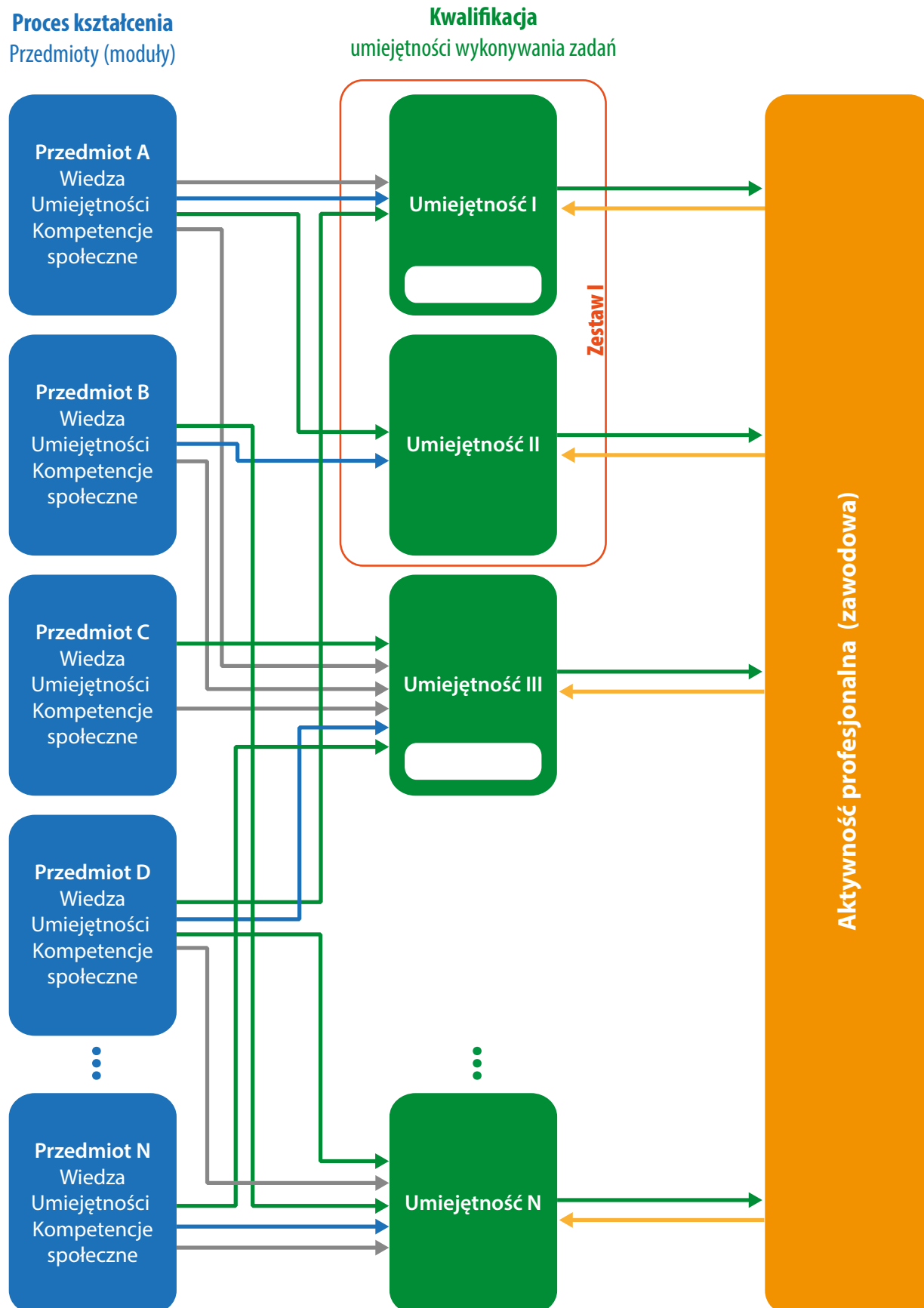
Warto zwrócić uwagę na definicję umiejętności przyjętą w części ogólnej *Zintegrowanej Strategii Umiejętności 2030*:

Umiejętności to zdolność do prawidłowego i sprawnego wykonywania określonego rodzaju czynności, zadania lub funkcji. Przez „prawidłowe wykonywanie” rozumie się wykorzystywanie w działaniu odpowiedniej wiedzy teoretycznej i praktycznej oraz stosowanie się do norm społecznych, w szczególności odnoszących się do danego rodzaju działalności¹¹.

Wiedza, umiejętności i kompetencje społeczne rozwijane w ramach poszczególnych przedmiotów i bloków zajęć zwykle wykorzystywane są jako podbudowa dla kilku umiejętności potrzebnych do wykonywania zadań właściwych dla danej aktywności profesjonalnej (zawodowej). Dokonując analizy zgodności procesu kształcenia z umiejętnościami zdefiniowanymi z punktu widzenia aktywności profesjonalnej absolwenta studiów, można zidentyfikować niedoskonałości procesu kształcenia. Na rysunku 3 przy umiejętności nr I i nr III zaznaczono niewielkie białe pola symbolizujące efekty uczenia się, które są niezbędne do właściwej realizacji określonych zadań, ale nie zostały ujęte w programie studiów. Analiza taka pozwala na doskonalenie budowy programu studiów podyplomowych. Na rysunku pokazano też przykład połączenia dwóch umiejętności w zestaw efektów uczenia się. Umiejętności powinny być łączone w zestawy w taki sposób, aby walidacja i potwierdzenie całego zestawu było możliwe i miało sens.

¹¹ *Zintegrowana Strategia Umiejętności 2030 (część ogólna)* (MEN, 2019) jest dostępna tutaj: http://www.ibe.edu.pl/images/download/Zintegrowana_Strategia_Umiej%C4%99tno%C5%9Bci_2030_cz%C4%99%C5%9B%C4%87_og%C3%B3lna.pdf

Rysunek 3. Relacje między przedmiotami określonymi w programie studiów a posiadanymi przez absolwenta umiejętnościami wykonywania zadań

Źródło: opracowanie własne.

1.5. Opis wymaganych efektów uczenia się

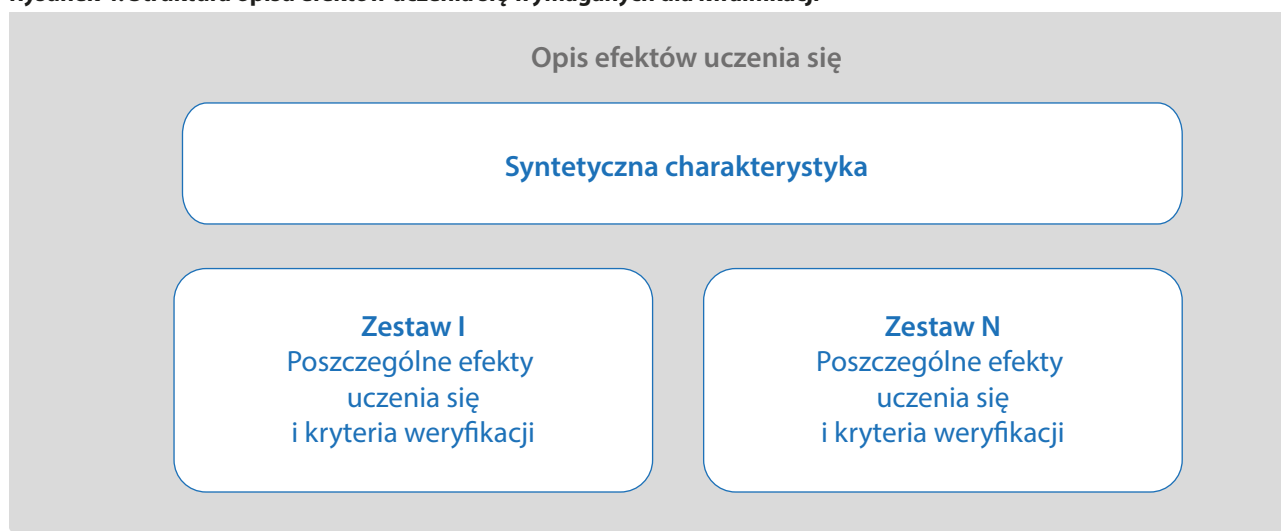
Zgodnie z art. 9 ust. 1 ustawy o ZSK, poziomy Polskiej Ramy Kwalifikacji przypisuje się do kwalifikacji cząstkowych, jeżeli efekty uczenia się zostały opisane w sposób zawierający:

- a) syntetyczną charakterystykę efektów uczenia się,
- b) wyodrębnione zestawy efektów uczenia się,
- c) poszczególne efekty uczenia się w zestawach oraz kryteria weryfikacji osiągnięcia poszczególnych efektów uczenia się.

Art. 9 ust. 2 wskazuje, że wymóg takiego opisanie efektów uczenia się nie dotyczy kwalifikacji nadawanych po ukończeniu studiów podyplomowych. Zebrane doświadczenia – poprzedzające przygotowanie niniejszego opracowania – pokazują, że przyjęcie takiego podejścia do opisu efektów uczenia się wymaganych dla kwalifikacji jest zasadne i pomocne. Pomaga w definiowaniu efektów uczenia się dla danej kwalifikacji tak, aby kwalifikacja nadawana po ukończeniu studiów podyplomowych była dobrze pomyślana, a absolwenci studiów podyplomowych zyskali umiejętności ważne z punktu widzenia potrzeb dynamicznie zmieniającego się rynku pracy.

Zgodnie z praktyką wykorzystywaną w trakcie opisywania wymagań dla kwalifikacji rynkowych włączanych do ZSK i zastosowaną także dla dwóch pierwszych kwalifikacji nadawanych po ukończeniu studiów podyplomowych, opis efektów uczenia się składa się z dwóch podstawowych elementów – syntetycznej charakterystyki efektów uczenia się oraz z zestawów efektów uczenia się, w których definiowane są poszczególne efekty uczenia się wraz z kryteriami ich weryfikacji. Rekomendowaną strukturę opisu efektów uczenia się przedstawia poniższy rysunek.

Rysunek 4. Struktura opisu efektów uczenia się wymaganych dla kwalifikacji

Źródło: IBE.

Syntetyczna charakterystyka efektów uczenia się to ogólna charakterystyka wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych definiowana poprzez określenie rodzajów działań, do których podjęcia będzie przygotowana osoba posiadająca daną kwalifikację. Powinna nawiązywać do charakterystyki odpowiedniego poziomu PRK. Wskazywać na: stopień przygotowania osoby posiadającej kwalifikację do samodzielnego działania, stopień złożoności działań, które osoba posiadająca

kwalifikację może wykonywać oraz role, które osoba posiadająca kwalifikację może pełnić w grupie pracowników lub w grupie społecznej¹².

Poszczególne zestawy efektów uczenia się są definiowane poprzez zapisanie umiejętności wraz z kryteriami ich weryfikacji. Umiejętności dają odpowiedź na pytania: „Co potrafi osoba posiadająca kwalifikację?”, „Jakiego rodzaju czynności, zadania potrafi wykonywać, jakiego rodzaju funkcje pełnić?”. Kryteria weryfikacji informują, po czym poznajemy, że umiejętność została opanowana.

1.6. Organizacja pracy zespołu opisującego kwalifikację

Doświadczenie wskazuje, że opracowanie tak pomyślanego opisu kwalifikacji nadawanej po ukończeniu studiów podyplomowych wymaga pracy zespołu, który na daną kwalifikację potrafi spojrzeć z kilku różnych perspektyw. Kluczową osobą w takim zespole jest kierownik danych studiów, dobrze zorientowany w ich celu, zakresie oraz profilu i potrzebach kandydatów ubiegających się o przyjęcie na studia. W zespole powinna się również znaleźć osoba prowadząca jeden z kluczowych przedmiotów (nauczyciel akademicki). Dobrze, jeśli do zespołu dołączy również absolwent studiów na co dzień podejmujący zadania, do których wykonywania mają przygotowywać te studia. Ponadto w zespole powinna się znaleźć osoba, która jest dobrze zorientowana w opisywaniu kwalifikacji cząstkowych i zasadach funkcjonowania ZSK, a także ma doświadczenie w opisywaniu wymagań dla różnych kwalifikacji. Osoba ta pełni zwykle rolę lidera prowadzącego dyskusje. Dobrze, jeśli w zespole jest też „sekretarz” na bieżąco spisujący propozycje i ustalenia oraz wspomagającą komunikację między członkami zespołu.

Prace zespołu opisującego powinno się zacząć od przedyskutowania zakresu typowych zadań, do wykonywania których przygotowują dane studia. Dyskusja powinna abstrahować od przedmiotów, które są w programie studiów. Zidentyfikowanie zakresu zadań ma kluczowe znaczenie dla określenia zakresu kwalifikacji. Na końcowym etapie prac stanowi też podstawę do sprawdzenia, czy w opisie uwzględniono efekty uczenia się ważne dla właściwej realizacji wszystkich zidentyfikowanych zadań.

Drugim etapem prac jest wyszczególnienie poszczególnych zestawów efektów uczenia się, ich wstępne nazwanie oraz wstępne określenie umiejętności w nich zawartych.

Trzeci etap to opracowanie opisów poszczególnych zestawów (efektów uczenia się wraz z kryteriami weryfikacji ich osiągnięcia).

Czwarty etap polega na sprawdzeniu, czy zestawy i zawarte w nich umiejętności obejmują cały zdefiniowany w pierwszym etapie zakres typowych zadań i odpowiadający im zakres kompetencji.

Wchodząc nieco głębiej w temat, można przyjrzeć się jeszcze taksonomii Dreyfus & Dreyfus¹³ i spróbować odpowiedzieć na pytanie, na jakim poziomie zaawansowania mają być wykorzystywane nabyte w czasie studiów kompetencje. Czy wystarczy, aby to był poziom „nowicjusza”,

¹² Zob. szerzej Ziewiec-Skokowska, G., Danowska-Florczyk, E., Stęchły, W. (red.). (2016). *Opisywanie kwalifikacji nadawanych poza systemami oświaty i szkolnictwa wyższego. Poradnik*. Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych. http://www.kwalifikacje.gov.pl/images/Publikacje/opisywanie_kwalifikacji.pdf

¹³ Szerzej patrz np. tutaj: <http://devmts.org.uk/dreyfus.pdf>

„zaawansowanego początkującego” czy ma to być poziom „profesjonalisty”? Taki namysł jest przydatny na etapie definiowania poszczególnych umiejętności i kryteriów ich weryfikacji.

Skład zespołu może się zmieniać w trakcie prac. To znaczy, że poszczególne osoby mogą opuszczać pewien etap. Ważne jest jednak, aby wszyscy członkowie uczestniczyli w początkowym i końcowym okresie prac. Zebranie całego zespołu na ostatnim spotkaniu dokonującym przeglądu kompletności i prawidłowości dokonania całego opisu ma ogromne znaczenie dla jego jakości.

2. Przygotowanie opisu efektów uczenia się wymaganych dla kwalifikacji

2.1. Wyszczególnienie zestawów efektów uczenia się

Zespół opisujący kwalifikację zaczyna swoją pracę od dyskusji o typowych zadaniach lub rolach, które ma podejmować absolwent studiów podyplomowych. Określa również kompetencje typowego, przeciętnego kandydata na studia (oczywiście są to dane, których dokładnie nie można określić, ale jeśli studia prowadzone są już kilka lat, to zwykle kierownik studiów i prowadzący przedmioty mają świadomość średniego poziomu kandydatów). Ważne, by od samego początku pracy mieć w polu widzenia pytanie, czy zakładane efekty uczenia się będą możliwe do osiągnięcia przez uczestników studiów w założonym czasie (jeśli studia miałyby być objęte ewaluacją jakości i byłyby sprawdzane rzeczywiste kompetencje absolwentów, to trzeba być ostrożnym i albo rekrutować jedynie kandydatów odpowiednio przygotowanych do studiów, albo zrewidować zakładane efekty uczenia się). Przy analizie realności zakładanych efektów uczenia się należy brać pod uwagę rzeczywisty czas, jaki studenci mogą poświęcić na uczenie się. Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (art. 160 ust. 1 i 2) mówi, że studia podyplomowe trwają nie krócej niż 2 semestry, a program studiów podyplomowych umożliwia uzyskanie co najmniej 30 punktów ECTS. Zdobycie 30 punktów ECTS wymaga od 750 do 900 godzin pracy studenta (są to godziny pracy realizowane w ramach zajęć, poświęcone na pracę własną, obejmują również czas potrzebny na przygotowanie się i przystępowanie do egzaminów, wykonanie wszelkich prac kontrolnych).

Możliwe jest zwiększenie liczby punktów ECTS przypisanych do danego programu studiów. Warto jednak odpowiedzieć sobie na pytanie, czy możliwe jest wyegzekwowanie od studentów przeciętnie ponad 25 godzin pracy tygodniowo (zwykle studia podyplomowe trwają dwa semestry, czyli nie więcej niż 9 miesięcy). Jeśli studia te pozwalają na uzyskanie 30 punktów ECTS, to na jeden miesiąc przypada średnio 100 godzin pracy, czyli 25 tygodniowo. Czy pracujący na pełnym etacie student jest w stanie efektywnie uczyć się tydzień w tydzień więcej niż 25 godzin? Prawdopodobnie zaplanowane studia nie powinny stwarzać fikcji. Aby osiągnąć zamierzony przyrost kompetencji, trzeba efektywnie wspierać studentów w nauce. Pomaga w tym precyzyjne określenie zamierzonych efektów uczenia się i zaplanowanie wsparcia studentów tam, gdzie będzie ono najbardziej efektywne i szczególnie potrzebne.

Po określeniu realnego zakresu kompetencji, jakie ma posiadać absolwent studiów podyplomowych, można przystąpić do wyodrębnienia zestawów efektów uczenia. Podstawową zasadą w układaniu listy zestawów efektów uczenia się jest powstrzymanie się od podziału zgodnego ze spisem prowadzonych przedmiotów. Jak pokazuje rysunek 3 (p. str. 12), warto przyjąć tu perspektywę zadań i ról, jakie ma podejmować absolwent studiów.

Pierwszy podział jest wstępny i z dotychczasowych doświadczeń wynika, że zawsze ulega zmianom. Po zakończeniu opisu poszczególnych zestawów za pomocą umiejętności wraz z kryteriami weryfikacji ich osiągnięcia, warto ponownie wrócić do spisu zestawów, ocenić ich trafność (przede wszystkim ich rozłączny charakter oraz dopasowanie do efektów uczenia się, które są w nich ujęte), a następnie – w razie potrzeby – dokonać korekt. Pokrywanie się zestawów efektów uczenia się w nieznacznym stopniu zdaniem autora nie jest błędem. Może się zdarzyć, że różne umiejętności

ujęte w poszczególnych zestawach efektów uczenia się mają być sprawdzane za pomocą podobnych kryteriów weryfikacji. Takie podejście do opisu jest zgodne z ideą zapewniania możliwości odrębnego potwierdzania różnych zestawów efektów uczenia się.

Nie jest też błędem, jeśli wśród wyodrębnionych zestawów efektów uczenia się znajdą się takie, które dotyczą wyłącznie wiedzy, tj. obejmują efekty uczenia się stanowiące niezbędną podstawę teoretyczną umiejętności wskazanych w opisie kwalifikacji. W ten sposób można uniknąć wielokrotnego powtarzania w opisie zbliżonych zapisów, mówiących np. o znajomości przepisów prawa w danym zakresie. W takim przypadku utrudnione jest jednak odrębne potwierdzanie zestawów efektów uczenia się.

2.2. Opis efektów uczenia się w poszczególnych zestawach

Zgodnie z definicją przedstawioną w Zaleceniu Rady z dnia 22 maja 2017 r. w sprawie europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie, „efekty uczenia się oznaczają określenie tego, co uczący wie, rozumie i potrafi wykonać po ukończeniu procesu uczenia się, dokonywane w kategoriach wiedzy, umiejętności oraz odpowiedzialności i autonomii”. W niniejszym opracowaniu proponuje się, by efekty uczenia się wymagane dla kwalifikacji nadawanej po ukończeniu studiów podyplomowych przedstawiać za pomocą umiejętności, a wiedzę stanowiącą podbudowę teoretyczną oraz kompetencje społeczne niezbędne do prawidłowego wykonywania danej umiejętności wskazywać jako kryteria weryfikacji.

Umiejętności wskazują, jakiego rodzaju czynności (kognitywne lub psychomotoryczne), zadania lub funkcje potrafi wykonywać lub pełnić osoba posiadająca kwalifikację. Kryteria weryfikacji pokazują szczegółowe efekty uczenia się, które doprecyzowują daną umiejętność oraz pozwalają ocenić, czy dana umiejętność została prawidłowo opanowana. Kryteria weryfikacji mogą dotyczyć wiedzy, umiejętności lub kompetencji społecznych.

Podczas opisywania poszczególnych umiejętności i kryteriów weryfikacji warto korzystać z czasowników operacyjnych, opisujących działanie (ang. *action verb*). Jednocześnie zaleca się unikanie czasowników niejednoznacznych, takich jak: „potrafi”, „wie”, „rozumie”, „jest gotów do”.

Przykład zapisania umiejętności wraz z kryteriami weryfikacji jej osiągnięcia pokazuje tabela 2.

Tabela 2. Opis efektu uczenia się w zestawie – przykład 1

Umiejętności	Kryteria weryfikacji
Realizuje proces badania przyczyn wypadku przy pracy	<ul style="list-style-type: none"> ■ Przygotowuje i przeprowadza procedurę ustalania okoliczności i przyczyn wypadków przy pracy ■ Dobiera metody ustalania przyczyn wypadku przy pracy ■ Wyjaśnia związki przyczynowo-skutkowe w wypadku przy pracy ■ Diagnostuje przyczyny wypadku przy pracy według przyjętych kryteriów klasyfikacyjnych ■ Wykorzystuje zaawansowane metody badania przyczyn wypadków przy pracy, w tym narzędzia TQM (<i>Total Quality Management</i>)

Źródło: opis kwalifikacji Politechniki Łódzkiej – „Zarządzanie bezpieczeństwem i higieną pracy”.

W zilustrowanym wyżej przypadku uznano, że umiejętność realizacji procesu badania przyczyn wypadku przy pracy może zostać potwierdzona, jeśli uczący wykaże się szczegółowymi umiejętnościami. Inne podejście okazało się zasadne w przypadku umiejętności „Przygotowuje dokumentację powypadkową” (zob. tabela 3). Zespół opisujący kwalifikację doszedł do wniosku, że umiejętność przygotowania dokumentacji powypadkowej nie będzie dostatecznie sprawdzona, jeśli poza szczegółowymi umiejętnościami uczący nie wykaże się odpowiednią wiedzą o przepisach prawa regulujących prowadzenie dokumentacji powypadkowej. Zespół opisujący kwalifikację uznał ponadto, że sprawdzenie wiedzy będzie niewystarczające, jeśli osoba ubiegająca się o daną kwalifikację jedynie wymieni odpowiednie przepisy prawa, czyli przywoła je z pamięci. W wielu przypadkach przywołanie wiedzy zapamiętanej nie jest wystarczające i wtedy warto dobierać czasowniki operacyjne typowe dla wyższych poziomów domeny kognitywnej – np. z poziomu rozumienia – „omawia”, „wyjaśnia”.

Tabela 3. Opis efektu uczenia się w zestawie – przykład 2

Umiejętności	Kryteria weryfikacji
Przygotowuje dokumentację powypadkową	<ul style="list-style-type: none"> ■ Wymienia przepisy prawne związane z prowadzeniem dokumentacji powypadkowej ■ Odzwierciedla okoliczności, skutki, przyczyny wypadku przy pracy w dokumentacji powypadkowej, trzymając się obowiązującego w prawie aparatu pojęciowego ■ Uzasadnia zgodność dokumentacji powypadkowej z ustaleniami dokonanymi podczas badania wypadku przy pracy

Źródło: opis kwalifikacji Politechniki Łódzkiej – „Zarządzanie bezpieczeństwem i higieną pracy”.

Zestaw efektów uczenia się może dotyczyć wyłącznie wiedzy stanowiącej podbudowę teoretyczną do prawidłowego wykonywania zadań lub pełnienia określonych ról. Tabela 4 pokazuje przykład efektu uczenia się, który pochodzi z takiego zestawu.

Tabela 4. Opis efektu uczenia się w zestawie – przykład 3

Umiejętności	Kryteria weryfikacji
Wyjaśnia istotę funkcjonowania systemu ochrony pracy w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> ■ Wymienia i identyfikuje zależności pomiędzy elementami systemu ochrony pracy w Polsce ■ Wymienia role i zadania instytucji państwowego i społecznego nadzoru nad warunkami pracy ■ Wskazuje źródła prawa krajowego i międzynarodowego w zakresie bhp, ochrony ppoż. oraz ergonomii ■ Identyfikuje wewnątrzzakładowe regulacje prawne w zakresie bhp ppoż. oraz ergonomii ■ Interpretuje wymagania prawne z zakresu bhp, ppoż. oraz ergonomii ■ Wyszukuje źródła prawa bezpieczeństwa i higieny pracy

Źródło: opis kwalifikacji Politechniki Łódzkiej – „Zarządzanie bezpieczeństwem i higieną pracy”.

W tym przypadku wiedzę stanowiącą podbudowę teoretyczną dla kwalifikacji określono na poziomie „rozumienia”, używając do sformułowania efektu uczenia się czasownika operacyjnego „wyjaśnia”, a po stronie kryteriów weryfikacji: „identyfikuje” i „interpretuje”.

Kompetencje społeczne mogą – podobnie jak wiedza – występować w opisie kwalifikacji jako odrębny efekt uczenia się, np. „Rozwija wiedzę i umiejętności zawodowe z zakresu bhp” lub jako jedno z kryteriów weryfikacji, np. „Przestrzega praw innych osób w zespole” (por. tabela 5).

Tabela 5. Opis efektu uczenia się w zestawie – przykład 4

Umiejętności	Kryteria weryfikacji
Rozwija wiedzę i umiejętności zawodowe z zakresu bhp	<ul style="list-style-type: none"> ■ Wyjaśnia istotę uczenia się przez całe życie LLL (<i>lifelong learning</i>) ■ Omawia możliwości podnoszenia kompetencji zawodowych ■ Omawia możliwości rozwoju kariery zawodowej
Stosuje zasady współdziałania w zespole	<ul style="list-style-type: none"> ■ Wyznacza zadania członkom zespołu ■ Przestrzega praw innych osób w zespole ■ Dobiera metody i techniki pracy w zespole ■ Analizuje osiągnięte wyniki pracy w zespole

Źródło: opis kwalifikacji Politechniki Łódzkiej – „Zarządzanie bezpieczeństwem i higieną pracy”.

Kluczem do możliwie jednoznacznego i precyzyjnego zdefiniowania efektów uczenia się wymaganych dla kwalifikacji jest użycie odpowiednich czasowników operacyjnych. Literatura wymienia ich wiele, często są one różnie tłumaczone z języka angielskiego.

Opisując umiejętności lub kryteria weryfikacji, można posługiwać się m.in. następującymi czasownikami wyrażającymi działanie: „charakteryzuje”, „dobiera”, „analizuje”, „nadzoruje”, „montuje”, „sprawdza”, „naprawia”, „zarządza”, „waży”, „usuwa”, „uzasadnia (np. wybór)”, „syntetyzuje”, „szacuje”,

„redaguje”, „liczy”, „rysuje”, „czyta (np. dokumentację)”, „selekcjonuje”, „tworzy”, „oblicza”, „organizuje”, „pilotuje”, „modyfikuje”, „koryguje”, „klasyfikuje”, „gromadzi”, „dopasowuje”, „przygotowuje”, „obsługuje”, „eksploatuje”, „objaśnia”, „omawia”, „opisuje”, „określa (np. funkcję)”, „projektuje (np. narzędzia badawcze)”, „rozdziela”, „prognozuje”, „interpretuje”, „nastawia”, „użytkuje”, „programuje”, „naucza”, „udziela (np. informacji)”, „zasadnia”. Wiele z tych czasowników można uznać za powiązane z poziomami domeny kognitywnej taksonomii Blooma. Nie jest to jednak przyporządkowanie jednoznaczne. Poziomy taksonomii Blooma mogą być pomocne podczas pracy nad opisem efektów uczenia się wymaganych dla kwalifikacji i ułatwiać dobór odpowiednich czasowników operacyjnych (zob. tabela 6).

Tabela 6. Przykładowe czasowniki operacyjne wg poziomów taksonomii B. Blooma

Poziom taksonomii B. Blooma	Przykładowe czasowniki operacyjne
Zapamiętywanie (umiejętność przywoływania informacji)	definiuje, powtarza, przywołuje, wymienia, kopiuje, odtwarza
Rozumienie (umiejętność interpretowania idei i koncepcji)	omawia, wyjaśnia, tłumaczy, kwalifikuje, rozpoznaje, wybiera, parafrazuje, ilustruje
Stosowanie (umiejętność wykorzystania nabytych informacji)	organizuje, produkuje, wybiera, wdraża, oblicza, zmienia, buduje, pokazuje, rozwija, znajduje, interpretuje
Analizowanie (umiejętność rozróżniania poszczególnych składowych informacji)	szacuje, analizuje, testuje, rozpoznaje, rozróżnia, podkreśla
Ocenianie (umiejętność tworzenia sądów i wydawania opinii)	zasadnia, kategoryzuje, komponuje, kompiluje, buduje, rozwija, integruje, modyfikuje, organizuje, planuje, przygotowuje, rekonstruuje, podsumowuje
Tworzenie (umiejętność tworzenia nowych produktów, koncepcji, idei)	konstruuje, tworzy, projektuje, pisze, rysuje, rozwija, formułuje, montuje, składa

Źródło: opracowanie własne.

W kolejnym etapie prac wstępnie zapisane efekty uczenia się i kryteria weryfikacji muszą zostać sprawdzone. Warto upewnić się, że zapisy są jednoznaczne i zrozumiałe oraz będą stanowić dobrą podstawę do wiarygodnego określenia poziomu PRK danej kwalifikacji. Na tym etapie pracy pomocne jest spojrzenie osoby, która nie tworzyła opisu efektów uczenia się.

Dokonując analizy efektów uczenia się i kryteriów weryfikacji, powinno się też sprawdzić, czy występuje spójność zapisanych umiejętności i kryteriów weryfikacji. Warto np. zadać następujące pytanie: „Czy rzeczywiście poszczególne kryteria weryfikacji stanowią podbudowę danej umiejętności, a nie na odwrót?”. Zasadne jest ponadto sprawdzenie, czy zachowana jest jakaś logika w uporządkowaniu po pierwsze umiejętności w zestawach (np. od umiejętności najbardziej podstawowych do tych bardziej złożonych), po drugie – kryteriów weryfikacji (np. od kryteriów dotyczących wiedzy, sprawdzających podbudowę teoretyczną umiejętności, poprzez coraz to bardziej zaawansowane umiejętności szczegółowe, do kompetencji społecznych niezbędnych, aby prawidłowo wykonywać zadania lub pełnić określone funkcje). Nie można powiedzieć, że istnieje jedna uniwersalna zasada uporządkowania umiejętności i kryteriów weryfikacji. Ważne, by zespół opisujący kwalifikację jakąś zasadę przyjął i konsekwentnie ją stosował.

Podczas analizy przygotowanego opisu efektów uczenia się potrzebne jest też pytanie o realność całej kwalifikacji. Ważne jest sprawdzenie, czy:

1. zdefiniowana kwalifikacja jest możliwa do osiągnięcia przez przeciętnego kandydata na dane studia w zakładanym czasie i przy założonym nakładzie pracy;
2. realizowany lub planowany program studiów obejmuje lub może objąć pełen zakres kompetencji określony w opisie efektów uczenia się;
3. są dostępne i możliwe do wykorzystania metody weryfikacji adekwatne do zaproponowanych kryteriów sprawdzania poszczególnych umiejętności;
4. jest możliwe przy dostępnych zasobach (przede wszystkim czasowych i finansowych) zorganizowanie i przeprowadzenie walidacji, tj. sprawdzenie wszystkich zakładanych efektów uczenia się według zaproponowanych kryteriów.

Mając przygotowany opis poszczególnych efektów uczenia się w zestawach, można przystąpić do sformułowania „syntetycznej charakterystyki efektów uczenia się” (odwrotne podejście, zakładające przygotowanie wstępnej syntetycznej charakterystyki efektów uczenia się przed szczegółowym opisaniem zestawów efektów uczenia się za pomocą umiejętności wraz z kryteriami weryfikacji ich osiągnięcia, nie jest błędne).

Syntetyczna charakterystyka efektów uczenia się to ogólna charakterystyka wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych poprzez określenie rodzajów działań, do których podjęcia będzie przygotowana osoba posiadająca daną kwalifikację.

Powinna nawiązywać do charakterystyki poziomu PRK najlepiej odpowiadającego danej kwalifikacji – wskazywać m.in. na:

- stopień przygotowania osoby posiadającej kwalifikację do samodzielnego działania,
- stopień złożoności działań, które osoba posiadająca kwalifikację może wykonywać,
- role, które osoba posiadająca kwalifikację może odgrywać w zespole, grupie pracowników.

Syntetyczna charakterystyka efektów uczenia się powinna nawiązywać do specyfiki poziomu PRK danej kwalifikacji, ale nie ma polegać na cytowaniu zapisów z charakterystyk poziomów Polskiej Ramy Kwalifikacji. Powinna być zwięzła i dotyczyć najważniejszych cech kwalifikacji. Przykład syntetycznej charakterystyki efektów uczenia się wymaganej dla kwalifikacji nadawanej po ukończeniu studiów podyplomowych „Zarządzanie projektami” Politechniki Łódzkiej przedstawia ramka 1.

Ramka 1. Przykład syntetycznej charakterystyki efektów uczenia się

Absolwent studiów podyplomowych jest przygotowany do pełnienia roli menadżera projektu.

Potrafi:

- właściwie dobierać źródła niezbędnych informacji, dokonywać ich oceny, krytycznej analizy i syntezy;
- opracowywać plan realizacji projektu uwzględniający potrzeby interesariuszy, źródła finansowania oraz możliwe ryzyka wraz ze sposobami zmniejszania ich wpływu na projekt;
- budować zespół projektowy i kierować jego codzienną pracą;
- dobierać metody monitorowania realizacji projektu;
- korygować przyjęty plan działania w zależności od rozpoznanych potrzeb.

W czasie wykonywania swoich zadań wspiera kreatywność i uczenie się podległych pracowników, przeciwdziała problemom komunikacyjnym w zespole, dobiera i stosuje komputerowe systemy wspomagające zarządzanie projektem.

Źródło: opis kwalifikacji Politechniki Łódzkiej – „Zarządzanie projektami”.

3. Przypisywanie poziomu PRK do kwalifikacji

Wszystkie kwalifikacje pełne (w tym dyplomy ukończenia studiów) są włączone do ZSK z mocy ustawy o ZSK. Ustawa (w art. 8) wskazuje także odpowiadający im poziom Polskiej Ramy Kwalifikacji. Efekty uczenia się wskazywane dla kwalifikacji nadawanej po ukończeniu studiów pierwszego stopnia mają spełniać wymagania 6 poziomu PRK, dla kwalifikacji nadawanej po ukończeniu studiów drugiego stopnia – 7 poziomu PRK.

Tabela 7. Poziomy PRK niektórych kwalifikacji pełnych

Lp.	Nazwa kwalifikacji	Poziom PRK
1.	Świadectwo ukończenia ośmioletniej szkoły podstawowej	2 poziom PRK
2.	Świadectwo dojrzałości	4 poziom PRK
3.	Dyplom ukończenia kolegium nauczycielskiego	5 poziom PRK
4.	Świadectwo dyplomowanego specjalisty	5 poziom PRK
5.	Świadectwo dyplomowanego specjalisty technologa	5 poziom PRK
6.	Dyplom ukończenia studiów pierwszego stopnia	6 poziom PRK
7.	Dyplom ukończenia studiów drugiego stopnia oraz dyplom ukończenia jednolitych studiów magisterskich	7 poziom PRK
8.	Dyplom doktorski	8 poziom PRK

Źródło: opracowanie własne na podstawie art. 8 ustawy o ZSK.

Włączanie do ZSK kwalifikacji nadawanych po ukończeniu studiów podyplomowych, w tym przypisywanie do nich poziomu PRK, przebiega w inny sposób. Uczelnie, instytuty naukowe Polskiej Akademii Nauk i instytuty badawcze informują podmiot prowadzący Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji o włączeniu do ZSK danej kwalifikacji nadawanej po ukończeniu studiów podyplomowych. Jedną z informacji dotyczy poziomu PRK, który został przypisany danej kwalifikacji na podstawie rekomendacji zespołu ekspertów i po pozyskaniu opinii Rady Interesariuszy ZSK.

Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce mówi, że kwalifikacje nadawane po ukończeniu studiów podyplomowych mogą mieć przypisany poziom 6, 7 lub 8 Polskiej Ramy Kwalifikacji.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z 19 sierpnia 2016 r. w sprawie warunków, jakie muszą spełniać eksperci powoływani do zespołu ekspertów, trybu powoływania ekspertów oraz procedury porównywania efektów uczenia się wymaganych dla kwalifikacji z charakterystykami poziomów PRK:

- zespół ekspertów powinien liczyć 3 lub 5 członków (w przypadku braku zgodności między ekspertami zespół przyjmuje rekomendację dotyczącą przypisania poziomu PRK do danej kwalifikacji zwykłą większością głosów);
- każdy ekspert musi mieć kwalifikację pełną co najmniej na poziomie 6 PRK, a do porównania efektów uczenia się wymaganych dla kwalifikacji, dla której proponuje się przypisanie 6 PRK lub wyższego – kwalifikację pełną co najmniej na poziomie 7 PRK;

- każdy ekspert musi mieć udokumentowaną aktualną wiedzę z zakresu danej kwalifikacji, wynikającą z doświadczenia np. w wykonywaniu zadań o charakterze zbliżonym do tych, które ma podejmować osoba z analizowaną kwalifikacją, lub w nauczaniu, w jaki sposób zadania opisane w kwalifikacji należy wykonywać.

Rozporządzenie nakazuje też, żeby eksperci przygotowujący rekomendację dotyczącą przypisania poziomu PRK nie uczestniczyli wcześniej w przygotowywaniu opisu kwalifikacji. Wymóg ten nie dotyczy ekspertów rekomendujących przypisanie poziomu PRK do kwalifikacji nadawanych po ukończeniu studiów podyplomowych. Warto zaznaczyć, że w świetle dotychczas zebranych doświadczeń rozwiązanie to może pozytywnie wpływać na doskonalenie opisu kwalifikacji. Szczegółowa analiza poszczególnych efektów uczenia się wraz z kryteriami weryfikacji ich osiągnięcia oraz odnoszenie ich do zapisów Polskiej Ramy Kwalifikacji skłaniają do pogłębionych pytań, np. o trafny dobór i właściwe sformułowanie kryteriów weryfikacji, a w konsekwencji – do skorygowania opisu efektów uczenia się. Jednocześnie trzeba dodać, że zespół opisujący wymagania dla danej kwalifikacji nie powinien zaczynać swojej pracy od założenia z góry poziomu PRK danej kwalifikacji.

Zadaniem zespołu ekspertów jest porównanie efektów uczenia się wymaganych dla kwalifikacji z charakterystykami poziomów PRK. Wyniki analizy efektów uczenia się (syntetycznej charakterystyki efektów uczenia się oraz poszczególnych efektów uczenia się w zestawach wraz z kryteriami weryfikacji ich osiągnięcia) mają kluczowe znaczenie dla przypisania poziomu PRK do kwalifikacji. Nie znaczy to jednak, że pozostałe informacje o kwalifikacji nie są istotne. Przeciwnie, są one pomocne w szukaniu poziomu PRK najlepiej pasującego do danej kwalifikacji. Podczas określania poziomu PRK warto zwrócić uwagę np. na nazwę kwalifikacji, informacje o typowych możliwościach wykorzystania danej kwalifikacji oraz odniesienie danej kwalifikacji do innych o zbliżonym charakterze.

Eksperti – zgodnie ze wskazaniem ujętymi w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej najpierw indywidualnie, a później wspólnie – szczegółowo analizują każdą umiejętność wraz z kryteriami weryfikacji oraz odnoszą ją do najlepiej odpowiadających składników opisu poziomów PRK:

- 6, 7 lub 8 drugiego stopnia typowych dla kwalifikacji na poziomach 6–8 uzyskiwanych w ramach systemu szkolnictwa wyższego i nauki po uzyskaniu kwalifikacji pełnej na poziomie 4,
- 1–8 drugiego stopnia typowych dla kwalifikacji o charakterze zawodowym.

By ułatwić wyszukiwanie najlepiej pasujących składników opisu poziomów (tzw. deskryptorów), warto wyróżnić kluczowe kryterium weryfikacji danej umiejętności (lub kilka z nich). Kluczowe kryteria to te, które są w opinii ekspertów najbardziej istotne, decydują o prawidłowości wykonania danej czynności. Jeśli w opisie efektów uczenia się wymaganych dla kwalifikacji przyjęto zasadę uporządkowania kryteriów od najprostszyc (tj. stanowiących podbudowę dla danej umiejętności) do najbardziej złożonych (tj. decydujących o prawidłowości wykonania zadania), kluczowe będzie ostatnie kryterium (lub kilka z ostatnich).

Wyniki porównania efektów uczenia się wymaganych dla kwalifikacji eksperci notują w tzw. tabeli zgodności. Rozporządzenie wskazuje, by w tabeli wykorzystywać kody składników opisu poziomów PRK (sposoby kodowania przedstawiają tabele 8 i 9). Zebrane doświadczenia pokazują, że warto dodatkowo zacytować fragment danego deskryptora (zwiększa to czytelność tabeli zgodności i ułatwia przygotowanie na jej podstawie rekomendacji wraz z uzasadnieniem).

Tabela 8. Kodowanie charakterystyk poziomów drugiego stopnia dla kwalifikacji na poziomach 6–8 PRK typowych dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach systemu szkolnictwa wyższego i nauki

<p>P = poziom PRK (6...8)</p> <p>S = charakterystyka typowa dla kwalifikacji na poziomach 6–8 PRK</p>
<p>W = WIEDZA</p>
<p>G = zakres i głębokość – kompletność perspektywy poznawczej i zależności</p> <p>K = kontekst – uwarunkowania, skutki</p>
<p>U = UMIEJĘTNOŚCI</p>
<p>W = wykorzystanie wiedzy – rozwiązywane problemy i wykonywane zadania</p> <p>K = komunikowanie się – odbieranie i tworzenie wypowiedzi, upowszechnianie wiedzy w środowisku naukowym i posługiwanie się językiem obcym</p> <p>O = organizacja pracy – planowanie i praca zespołowa</p> <p>U = uczenie się – planowanie własnego rozwoju i rozwoju innych osób</p>
<p>K = KOMPETENCJE SPOŁECZNE</p>
<p>K = oceny – krytyczne podejście</p> <p>O = odpowiedzialność – wypełnianie zobowiązań społecznych i działanie na rzecz interesu publicznego</p> <p>R = rola zawodowa – niezależność i rozwój etosu</p>
<p>Przykłady:</p> <p>P6S_K = poziom 6 PRK, charakterystyka typowa dla kwalifikacji na poziomach 6–8, wiedza – kontekst (uwarunkowania, skutki)</p> <p>P7S_UU = poziom 7 PRK, charakterystyka typowa dla kwalifikacji na poziomach 6–8, umiejętności – uczenie się (planowanie własnego rozwoju i rozwoju innych osób)</p> <p>P7S_KR = poziom 7 PRK, charakterystyka typowa dla kwalifikacji na poziomach 6–8, kompetencje społeczne – rola zawodowa (planowanie własnego rozwoju i rozwoju innych osób)</p>

Źródło: IBE.

Tabela 9. Kodowanie charakterystyk poziomów drugiego stopnia typowych dla kwalifikacji o charakterze zawodowym

<p>P = poziom PRK (1...8)</p> <p>Z = charakterystyka typowa dla kwalifikacji o charakterze zawodowym</p>
W = WIEDZA
<p>T = teorie i zasady</p> <p>Z = zjawiska i procesy</p> <p>O = organizacja pracy</p> <p>N = narzędzia i materiały</p>
U = UMIEJĘTNOŚCI
<p>I = informacje</p> <p>O = organizacja pracy</p> <p>N = narzędzia i materiały</p> <p>U = uczenie się i rozwój zawodowy</p>
K = KOMPETENCJE SPOŁECZNE
<p>P = przestrzeganie reguł</p> <p>W = współpraca</p> <p>O = odpowiedzialność</p>
<p>Przykłady:</p> <p>P3Z_WT = poziom 3 PRK, charakterystyka typowa dla kwalifikacji o charakterze zawodowym, wiedza – teorie i zasady</p> <p>P6Z_UO = poziom 6 PRK, charakterystyka typowa dla kwalifikacji o charakterze zawodowym, umiejętności – organizacja pracy</p> <p>P4Z_KW = poziom 4 PRK, charakterystyka typowa dla kwalifikacji o charakterze zawodowym, kompetencje społeczne – współpraca</p>

Źródło: IBE.

Tabela 10 pokazuje przykładową tabelę zgodności, w której wyróżniono kluczowe kryteria weryfikacji i do nich przyporządkowano najlepiej odpowiadające im deskryptory PRK (przykład dotyczy zestawu efektów uczenia się „Budowanie i kierowanie zespołem projektowym”, wyodrębnionego w kwalifikacji nadawanej po ukończeniu studiów podyplomowych „Zarządzanie projektami” Politechniki Łódzkiej).

Tabela 10. Przykładowa tabela zgodności (wyniki porównania poszczególnych efektów uczenia się w zestawie „Budowanie i kierowanie zespołem projektowym” z charakterystykami poziomów PRK)

Efekty uczenia się/Umiejętności	Kryteria weryfikacji
1. Dobiera skład zespołu projektowego	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wymienia kompetencje członków zespołu projektowego ▪ Wyjaśnia techniki doboru składu zespołu ▪ Uzasadnia wybór określonej techniki doboru składu zespołu w kontekście dziedzin i obszarów działalności projektu ▪ Rozróżnia typy osobowości ▪ Uzasadnia dobór składu zespołu ▪ Kieruje pracą zespołu na etapie jego formowania
Najlepiej dopasowany(e) składnik(i) opisu poziomów PRK:	
<p>P7Z_WT – zna i rozumie w pogłębiony sposób podstawy teoretyczne metod i technologii w dziedzinie działalności zawodowej w powiązaniu z innymi dziedzinami; trendy rozwojowe w dziedzinie działalności zawodowej [...]</p> <p>P7S_UO – potrafi kierować pracą zespołu</p>	
2. Ocenia pracę członków zespołu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tworzy i komunikuje cele stawiane każdemu z członków zespołu ▪ Dobiera mierniki osiągnięcia celów dla każdego z członków zespołu ▪ Omawia metody obserwacji pracy członków zespołu ▪ Dokonyje krytycznej analizy wniosków z obserwacji pracy każdego członka zespołu
Najlepiej dopasowany(e) składnik(i) opisu poziomów PRK:	
<p>P7S_UO – potrafi kierować pracą zespołu</p> <p>P7S_UW – potrafi wykorzystywać posiadaną wiedzę – formułować i rozwiązywać złożone i nietypowe problemy oraz innowacyjnie wykonywać zadania w nieprzewidywalnych warunkach przez:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ właściwy dobór źródeł oraz informacji z nich pochodzących, dokonywanie oceny, krytycznej analizy, syntezy oraz twórczej interpretacji i prezentacji tych informacji, ▪ dobór oraz stosowanie właściwych metod i narzędzi, w tym zaawansowanych technik informacyjno-komunikacyjnych <p>P7Z_KP – jest gotów do wymagania od innych przestrzegania zasad obowiązujących w dziedzinie działalności zawodowej, dotyczących utrzymywania jakości prowadzonej działalności oraz kultury współpracy i kultury konkurencji</p>	

3. Kieruje operacyjnymi pracami zespołu projektowego	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Planuje zadania wykonawcze dla członków zespołu ▪ Dobiera wskaźniki do monitorowania zadań realizowanych przez członków zespołu ▪ Interpretuje wartości uzyskanych wskaźników ▪ Wyjaśnia rolę organizacji pracy i jej wpływu na efektywność ▪ Wyjaśnia techniki motywowania i pobudzania zaangażowania zespołu projektowego ▪ Wyjaśnia techniki rozwiązywania konfliktów w zespole ▪ Omawia zasady planowania i wspierania efektywnego obiegu informacji w zespole
Najlepiej dopasowany(e) składnik(i) opisu poziomów PRK:	
<p>P7Z_UO – potrafi opracowywać plan strategiczny dla zespołu pracowniczego / organizacji w dziedzinie działalności zawodowej; [...] analizować i oceniać prowadzoną działalność zawodową w perspektywie trendów rozwojowych w dziedzinie działalności zawodowej</p> <p>P7Z_KW – jest gotów do utrzymywania i tworzenia właściwych relacji w środowisku zawodowym</p> <p>P7Z_KP – jest gotów do wymagania od innych przestrzegania zasad obowiązujących w dziedzinie działalności zawodowej, dotyczących utrzymywania jakości prowadzonej działalności oraz kultury współpracy i kultury konkurencji</p>	
4. Komunikuje się z zespołem	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wyjaśnia proces komunikacji w zespole ▪ Podaje przykłady czytelnych i nieczytelnych komunikatów ▪ Rozpoznaje trudne sytuacje komunikacyjne ▪ Argumentuje idee i pomysły ▪ Tworzy strategię rozwiązania problemów komunikacyjnych ▪ Komunikuje się na tematy specjalistyczne z różnymi interesariuszami
Najlepiej dopasowany(e) składnik(i) opisu poziomów PRK:	
<p>P7S_UK – potrafi komunikować się na tematy specjalistyczne ze zróżnicowanymi kręgami odbiorców; prowadzić debatę [...]</p> <p>P6Z_UO – potrafi przygotowywać plan działalności zawodowej z uwzględnieniem zmiennych, nie w pełni przewidywalnych warunków, oraz korygować plan stosownie do okoliczności; [...] analizować i oceniać prowadzoną działalność zawodową w kontekście uwarunkowań krajowych [...]</p>	

Źródło: opis kwalifikacji Politechniki Łódzkiej – „Zarządzanie projektami”.

W szukaniu najlepiej pasujących składników opisu poziomów PRK pomagają wskazane w tabelach PRK aspekty o podstawowym znaczeniu, takie jak: „Zakres i głębina – kompletność perspektywy poznawczej”, „Komunikowanie się – odbieranie i tworzenie wypowiedzi”, „Uczenie się – planowanie własnego rozwoju i rozwoju innych osób”, „Odpowiedzialność – wypełnianie zobowiązań społecznych i działanie na rzecz interesu publicznego”, „Przestrzeganie reguł”. Te kategorie opisowe ułatwiają korzystanie z Polskiej Ramy Kwalifikacji oraz widzenie powiązań między PRK i efektami uczenia się wymaganymi dla danej kwalifikacji.

Przygotowanie opisu kwalifikacji z wyróżnieniem kluczowych kryteriów weryfikacji i odpowiadającymi im składnikami opisów PRK pomaga zespołowi ekspertów w przygotowaniu uzasadnienia proponowanego poziomu PRK. W razie wątpliwości dotyczących rekomendowanego poziomu PRK dla danej kwalifikacji, zespół ekspertów podejmuje rozstrzygnięcie w oparciu o wybrane zestawy efektów uczenia się lub poszczególne efekty uczenia się (umiejętności), uznane przez zespół za najistotniejsze dla właściwej realizacji zadań, które ma wykonywać osoba posiadająca daną kwalifikację. Należy podkreślić, że zestawy efektów uczenia się wyodrębnione w kwalifikacji oraz poszczególne efekty uczenia się mogą odpowiadać wymaganiom różnych poziomów PRK. Poziom PRK rekomendowany dla danej kwalifikacji nie powinien być wyliczany na podstawie średniej arytmetycznej. Jeśli w kwalifikacji byłoby np. pięć zestawów efektów uczenia się i z przeprowadzonej analizy poszczególnych efektów uczenia się wynikałoby 6 poziom PRK dla trzech z nich oraz 7 poziom PRK dla dwóch, nie byłoby to równoznaczne z tym, że kwalifikacja ma mieć 6 poziom PRK. Jeśli w tym przypadku zestawy efektów uczenia się spełniające wymagania 7 poziomu PRK byłyby uznane przez ekspertów za kluczowe dla danej kwalifikacji, kwalifikacja powinna mieć przypisany 7 poziom PRK.

Przykładowe wyniki analizy efektów uczenia się i porównania ich z charakterystykami poziomów PRK są zebrane w załączniku 3 na str. 57 (pochodzą one z dwóch kwalifikacji nadawanych po ukończeniu studiów podyplomowych o zbliżonym charakterze – do jednej z nich „Doradztwo i kontrola w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy” przypisano 6 poziom PRK, do drugiej „Zarządzanie bezpieczeństwem i higieną pracy” – 7 poziom PRK).

Przykładową rekomendację zespołu ekspertów wraz z uzasadnieniem przypisania określonego poziomu PRK do kwalifikacji przedstawia tabela 11.

Tabela 11. Przykład uzasadnienia rekomendacji przypisania poziomu Polskiej Ramy Kwalifikacji do kwalifikacji „Zarządzanie projektami” (kwalifikacji nadawanej przez Politechnikę Łódzką)

Nazwa kwalifikacji	Zarządzenie projektami
Nazwa dokumentu	Świadectwo ukończenia studiów podyplomowych
Nazwa, siedziba i adres podstawowej jednostki organizacyjnej uczelni prowadzącej studia podyplomowe
Data uruchomienia studiów podyplomowych
Członkowie zespołu ekspertów (3 lub 5 osób)
Rekomendowany poziom kwalifikacji (do kwalifikacji nadawanej po ukończeniu studiów podyplomowych można przypisać 6, 7 lub 8 poziom PRK)	Zespół rekomenduje przypisanie kwalifikacji do 7 poziomu PRK.

Uzasadnienie:

W wyniku szczegółowej analizy informacji o kwalifikacji nadawanej po ukończeniu studiów podyplomowych „Zarządzanie projektami”, w tym wymaganych efektów uczenia się, zespół ekspertów rekomenduje przypisanie **7 poziomu PRK** do kwalifikacji.

Opis efektów uczenia się, w tym kluczowe kryteria weryfikacji wskazujące na poziom zaawansowania wiedzy i złożoność umiejętności, które posiada absolwent studiów podyplomowych, takie jak:

- ocenia wpływ interesariuszy na projekt,
- stosuje metody badawcze do identyfikacji potrzeb interesariuszy,
- wskazuje metody pomiaru osiągnięcia celów,
- wiąże cele projektu z celami ogólnoorganizacyjnymi i strategicznymi i nadaje im priorytety,
- dobiera i doskonali metody ułatwiające pobudzanie kreatywności w sposób wycinkowy,
- opracowuje model ekonometryczny dla wykorzystania danych efektów projektu,
- projektuje i wykorzystuje zaawansowane narzędzia informatyczne do analizy danych finansowych,
- wiąże dostępne źródła finansowania z polityką finansową organizacji,
- prognozuje rozwój projektu w kontekście zmian w otoczeniu krajowym i międzynarodowym,
- wyjaśnia trafność zastosowania poszczególnych źródeł finansowania,
- uzasadnia wybór określonej techniki doboru składu zespołu w kontekście dziedzin i obszarów działalności projektu,
- uzasadnia dobór składu zespołu,
- kieruje pracą zespołu na etapie jego formowania,

- tworzy i komunikuje cele stawiane każdemu z członków zespołu,
- dokonuje krytycznej analizy wniosków z obserwacji pracy każdego członka zespołu,
- planuje zadania wykonawcze dla członków zespołu,
- dobiera wskaźniki do monitorowania zadań realizowanych przez członków zespołu,
- wyjaśnia techniki motywowania i pobudzania zaangażowania zespołu projektowego,
- argumentuje idee i pomysły,
- tworzy strategię rozwiązania problemów komunikacyjnych,
- identyfikuje zadania niezbędne do wytworzenia produktów częściowych, także w kontekście prawdopodobnych zmian w otoczeniu projektu,
- łączy zadania, produkty częściowe i cele projektowe,
- dokonuje krytycznej analizy i interpretacji danych planistycznych pozyskanych od różnych zainteresowanych stron,
- tworzy harmonogram kamieni milowych,
- dobiera oraz stosuje właściwe metody i techniki informatyczne wspierające monitorowanie realizacji projektu,
- dobiera i wykorzystuje aplikacje komputerowe do zaplanowania projektu,
- tworzy budżet zadaniowy projektu,
- w planowaniu budżetu myśli i działa w sposób twórczy, poszukując alternatywnych rozwiązań dla sposobów finansowania projektu,
- analizuje i interpretuje wskaźniki projektu w celu podejmowania decyzji,
- wykorzystuje aplikacje komputerowe do wyliczeń podstawowych wskaźników zaawansowania projektu,
- modyfikuje wybrane metody oraz procedury w kierunku uzyskania lepszych efektów monitorowania,
- rozróżnia ryzyka będące zagrożeniami od tych będących szansami,
- wyjaśnia, w jaki sposób można zhierarchizować ryzyko w projekcie,
- dokonuje krytycznej analizy ocen wykonanych przez zespół projektowy,
- wylicza efektywność strategii reakcji na ryzyko,
- opracowuje plany na poziomie strategicznym i operacyjnym w celu zmniejszenia poziomu ryzyka,
- planuje proces zarządzania ryzykiem w projekcie,
- w planie strategicznym uwzględnia procedury uczenia się własnego i podległego mu zespołu,
- wyjaśnia różnice pomiędzy strategicznym zarządzaniem portfelem projektów a operacyjnym zarządzaniem portfelem projektów,
- tworzy modele oceny projektów w zależności od postawionych celów strategicznych

odpowiadają wymaganiom określonym dla **7 poziomu PRK**;

■ **w zakresie wiedzy – potwierdzają znajomość**

w pogłębionym stopniu – wybranych faktów, obiektów i zjawisk oraz dotyczących ich metod i teorii wyjaśniających złożone zależności między nimi, stanowiących zaawansowaną wiedzę ogólną z zakresu dyscyplin naukowych [...] tworzących podstawy teoretyczne, uporządkowaną i podbudowaną teoretycznie wiedzę obejmującą kluczowe zagadnienia [...] (P7S_WG);

w pogłębiony sposób podstaw teoretycznych metod i technologii w dziedzinie działalności zawodowej w powiązaniu z innymi dziedzinami i trendami rozwojowymi w dziedzinie działalności zawodowej [...] (P7Z_WT); różnorodnych, złożonych metod i technologii w dziedzinie działalności zawodowej w kontekście rozwiązań stosowanych w innych dziedzinach; różnorodnych, złożonych rozwiązań organizacyjnych w dziedzinie działalności zawodowej, w kontekście rozwiązań stosowanych w innych dziedzinach (P7Z_WO);

■ **w zakresie umiejętności – potwierdzają umiejętność**

wykorzystywania posiadanej wiedzy – formułowania i rozwiązywania złożonych i nietypowych problemów i innowacyjnego wykonywania zadań w nieprzewidywalnych warunkach przez:

- właściwy dobór źródeł oraz informacji z nich pochodzących, dokonywanie oceny, krytycznej analizy, syntezy oraz twórczej interpretacji i prezentacji tych informacji,
- dobór oraz stosowanie właściwych metod i narzędzi, w tym zaawansowanych technik informacyjno-komunikacyjnych (ICT) (P7S_UW);

modyfikowania metod i technologii oraz procedur w dziedzinie działalności zawodowej (P7Z_UN);

kierowania pracą zespołu (P7S_UO);

opracowywania planu strategicznego dla zespołu pracowniczego / organizacji w dziedzinie działalności zawodowej;

wykonywania złożonych i nietypowych zadań zawodowych w zmiennych i nieprzewidywalnych warunkach;

kierowania zespołem pracowniczym / organizacją realizującą złożone i nietypowe zadania zawodowe w zmiennych i nieprzewidywalnych warunkach;

analizowania i oceniania prowadzonej działalności zawodowej w perspektywie trendów rozwojowych w dziedzinie działalności zawodowej (P7Z_UO);

komunikowania się na tematy specjalistyczne ze zróżnicowanymi kręgami odbiorców;

prowadzenia debaty [...] (P7S_UK);

samodzielnego planowania i realizowania własnego uczenia się przez całe życie i ukierunkowywania innych w tym zakresie (P7S_UU);

■ **w zakresie kompetencji społecznych – potwierdzają gotowość do**

utrzymywania i tworzenia właściwych relacji w środowisku zawodowym (P7Z_KW);

krytycznej oceny odbieranych treści [...] (P7S_KK);

wymagania od innych przestrzegania zasad obowiązujących w dziedzinie działalności zawodowej, dotyczących utrzymywania jakości prowadzonej działalności oraz kultury współpracy i kultury konkurencji (P7Z_KP); potwierdzają również gotowość do [...] myślenia i działania w sposób przedsiębiorczy (P7S_KO);

promowania kultury pro jakościowej w dziedzinie działalności zawodowej;

podejmowania decyzji w sytuacjach wysokiego ryzyka (P7Z_KO).

W procedurze porównania efektów uczenia się wymaganych dla kwalifikacji, zespół ekspertów dokonał analizy stopnia złożoności i zaawansowania poszczególnych efektów uczenia się w zestawach. Poszczególne efekty uczenia się zostały odniesione do najlepiej odpowiadających składników opisu poziomów PRK 6 i 7 drugiego stopnia, typowych dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach szkolnictwa wyższego po uzyskaniu kwalifikacji pełnej na poziomie 4, oraz składników opisu poziomów PRK 1–8 drugiego stopnia typowych dla kwalifikacji o charakterze zawodowym.

Analiza poszczególnych efektów uczenia się została udokumentowana w tabeli zgodności, zawartej w Opisie kwalifikacji, który stanowi załącznik do niniejszej rekomendacji.

Nie wystąpiły rozbieżności dotyczące przypisania poziomu PRK do kwalifikacji.

Podpisy członków zespołu:

.....

.....

.....

miejsceowość, dnia r.

Formularz mogący służyć do sporządzenia rekomendacji dołączono do opracowania jako załącznik 2.

4. Formularz pomocniczy do przygotowania opisu kwalifikacji nadawanej po ukończeniu studiów podyplomowych

Instytut Badań Edukacyjnych opracował formularz pomocniczy do przygotowania opisu kwalifikacji nadawanych po ukończeniu studiów podyplomowych. Formularz pomaga zebrać wszystkie informacje o kwalifikacji, które są pomocne dla ekspertów rekomendujących przypisanie poziomu PRK do kwalifikacji, Rady Interesariuszy ZSK oraz użytkowników ZRK. Formularz ten pozostaje w zgodzie z wymaganiami określonymi w Rozporządzeniu MEN z 3 sierpnia 2016 r. w sprawie zakresu informacji gromadzonych w ZRK o kwalifikacjach nadawanych po ukończeniu studiów podyplomowych.

Formularz zawiera komentarze wyjaśniające, jaka treść jest wymagana w danym polu opisu. Poniżej przedstawiono formularz uzupełniony o przykłady wypełnienia i/lub dodatkowe wskazówki (zapisano je kursywą). Przykłady zaczerpnięto z opisu kwalifikacji nadawanych przez Politechnikę Łódzką:

1. „Zarządzanie gospodarką odpadami komunalnymi”;
2. „Zarządzanie bezpieczeństwem i higieną pracy”.

**Formularz pomocniczy
do przygotowania opisu kwalifikacji
nadawanych po ukończeniu studiów podyplomowych**
(pola oznaczone * są obowiązkowe)

I. INFORMACJE OGÓLNE O KWALIFIKACJI

1. Nazwa kwalifikacji*

Należy wpisać pełną nazwę studiów podyplomowych, która ma być widoczna w ZRK i będzie umieszczana na dokumencie potwierdzającym uzyskanie kwalifikacji.

Nazwa kwalifikacji powinna być stworzona za pomocą rzeczownika odczasownikowego, być krótka, powszechnie zrozumiała i jednoznacznie identyfikować daną kwalifikację (nazwa nie powinna być myląca, wprowadzać w błąd np. co do zakresu umiejętności, jakie posiadają absolwenci studiów).

Przykłady:

- „Zarządzanie bezpieczeństwem i higieną pracy” zamiast „Bezpieczeństwo i higiena pracy”;
- „Opiniowanie w genetyce sądowej” zamiast „Genetyka sądowa”.

2. Nazwa dokumentu potwierdzającego nadanie kwalifikacji*

Zgodnie z ustawą Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z dnia 20 lipca 2018 r. dokumentem potwierdzającym ukończenie studiów podyplomowych, a więc potwierdzającym nadanie kwalifikacji jest „świadectwo ukończenia studiów podyplomowych”.

3. Poziom Polskiej Ramy Kwalifikacji przypisany do kwalifikacji*

Należy wpisać poziom PRK przypisany do kwalifikacji zgodnie z uchwałą senatu / rady naukowej PAN / rady naukowej instytutu badawczego w sprawie przypisania poziomu PRK do kwalifikacji podjętą na podstawie rekomendacji zespołu ekspertów.

Ustawa Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z dnia 20 lipca 2018 r. wskazuje, że do kwalifikacji nadawanej po ukończeniu studiów podyplomowych może być przypisany poziom 6, 7 lub 8 Polskiej Ramy Kwalifikacji.

4. Odniesienie do poziomu Sektorowych Ram Kwalifikacji (o ile dotyczy)*

Jeśli w danym sektorze lub branży funkcjonuje Sektorowa Rama Kwalifikacji, która jest włączona do ZSK, należy podać jej nazwę i wpisać poziom zgodnie z uchwałą senatu / rady naukowej PAN / rady naukowej instytutu badawczego dot. przypisania poziomu PRK dla kwalifikacji. Jeżeli nie ma odpowiedniej Sektorowej Ramy Kwalifikacji, należy wpisać: „Nie dotyczy”.

Przykład:

7 poziom Sektorowej Ramy Kwalifikacji dla Sektora Informatycznego.

5. Czas trwania studiów podyplomowych – liczba semestrów*

Należy wpisać liczbę semestrów studiów podyplomowych ustaloną w programie kształcenia.

Przykład:

2 semestry.

6. Liczba punktów ECTS*

Należy wpisać liczbę punktów ECTS ustaloną w programie kształcenia dla studiów podyplomowych.

Przykład:

30 punktów ECTS.

7. Krótka charakterystyka kwalifikacji, obejmująca informacje o działaniach lub zadaniach, które potrafi wykonywać osoba posiadająca tę kwalifikację*

Należy podać wybrane informacje o kwalifikacji, skierowane do osób zainteresowanych uzyskaniem kwalifikacji oraz do pracodawców, które pozwolą im szybko ocenić, czy dana kwalifikacja jest właśnie tą, której poszukują.

Przykład:

Osoba posiadająca kwalifikację potrafi:

- interpretować wymagania prawne ochrony środowiska przed odpadami,*
- wyjaśniać konsekwencje nieprzestrzegania przez samorząd gminy i mieszkańca gminy obowiązków w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi,*
- identyfikować bariery i szanse przy podejmowaniu decyzji w samorządzie.*
- przygotować plan procesu inwestycyjnego.*

8. Uprawnienia związane z posiadaniem kwalifikacji*

Należy podać, o jakie uprawnienia może się ubiegać osoba po uzyskaniu kwalifikacji. Jeśli z uzyskaniem kwalifikacji nie wiąże się uzyskanie uprawnień, należy wpisać: „Nie dotyczy”.

Przykład:

Uprawnienia starszego inspektora do spraw bezpieczeństwa i higieny pracy przewidziane Rozporządzeniem w sprawie służby bezpieczeństwa i higieny pracy z dnia 2 września 1997 r. § 4 ust. 2 pkt 2.

9. Grupy osób, które mogą być zainteresowane uzyskaniem kwalifikacji*

Należy podać informacje na temat grup osób, które mogą być szczególnie zainteresowane uzyskaniem danej kwalifikacji (np. osoby zarządzające nieruchomościami, specjaliści z zakresu telekomunikacji, osoby powracające na rynek pracy itp.).

Przykład:

Studia podyplomowe adresowane są do osób planujących podjęcie pracy w jednostkach samorządu terytorialnego oraz w sektorze gospodarki odpadami.

10. Zapotrzebowanie na kwalifikację*

Należy wskazać, na jakie aktualne lub przewidywane zapotrzebowanie społeczne i gospodarcze (regionalne, krajowe, europejskie) odpowiada kwalifikacja w kontekście trendów na rynku pracy, rozwoju nowych technologii, potrzeb społecznych, strategii rozwoju kraju lub regionu.

Przykład:

Uchwalona w 2011 r. ustawa o utrzymaniu porządku i czystości w gminie, zmieniając w sposób znaczący założenia systemu gospodarki odpadami komunalnymi, spowodowała konieczność przygotowania kadr administracji samorządowej oraz właścicieli i pracowników firm działających w obszarze gospodarki odpadami. Przepisy tej ustawy podlegają częstej nowelizacji, co powoduje konieczność ciągłego doskonalenia kadr pracujących w tym obszarze.

11. Typowe możliwości wykorzystania kwalifikacji*

Należy wskazać przykładowe możliwości zatrudnienia i dalszego uczenia się osoby posiadającej daną kwalifikację, np.:

- do pracy na jakich stanowiskach przygotowuje dana kwalifikacja,
- jakie perspektywy dalszego rozwoju otwierają się dla osoby, która uzyskała tę kwalifikację.

Przykład:

Ukończenie studiów podyplomowych zapewnia kompetencje niezbędne do pełnienia funkcji kierowniczej w zakresie gospodarki odpadami. Absolwent może także, przy spełnieniu dodatkowych wymagań (zdaniu egzaminu kompetencyjnego), pełnić funkcję kierownika spalarni odpadów lub składowiska odpadów.

12. Odniesienie do kwalifikacji o zbliżonym charakterze*

Należy wskazać, czym kwalifikacja różni się od innych kwalifikacji o zbliżonym charakterze. Punktem odniesienia powinny być kwalifikacje funkcjonujące w ZSK.

Przykład:

Kompetencje uzyskiwane w ramach studiów podyplomowych różnią się od kompetencji uzyskiwanych przez absolwentów w ramach studiów inżynierskich. W programie studiów „Inżynieria środowiska” na poziomie S1 realizowany jest tylko jeden przedmiot związany z problematyką gospodarki odpadami w ilości godzin 45, natomiast na poziomie S2 problematyka odpadów komunalnych poruszana jest tylko w ramach jednej specjalizacji, nie zawsze wybieranej przez studentów. Słuchacze studiów podyplomowych, inaczej niż studenci studiów inżynierskich, będą posiadać pogłębioną wiedzę dotyczącą gospodarki odpadami rozszerzoną także o zagadnienia zarządzania. Jednocześnie w ramach studiów poruszane będą zagadnienia dotyczące rozszerzonych zagadnień prawnych, funkcjonowania jednostek samorządowych czy planowania i wdrażania przedsięwzięć inwestycyjnych w gospodarce komunalnej.

Studia podyplomowe „Zarządzanie gospodarką odpadami komunalnymi” są niezbędnym uzupełnieniem programu studiów „Inżynieria środowiska”, a ich absolwenci są lepiej przygotowani do podjęcia trudnych zadań zawodowych.

Zbliżone programowo studia podyplomowe organizowane są także przez inne uczelnie, np: Katedrę Technologii i Urządzeń Zagospodarowania Odpadów Wydziału Inżynierii Środowiska i Energetyki Politechniki Śląskiej, Katedrę Ekonomiki i Finansów Samorządu Terytorialnego Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, Szkołę Ochrony i Inżynierii Środowiska im. Walerego Goetla w Krakowie, Wyższą Szkołę Ekologii i Zarządzania w Warszawie.

13. Wymagane kwalifikacje poprzedzające

Pole nieobowiązkowe.

Jeżeli są wymagane konkretne kwalifikacje pełne lub częściowe, które musi posiadać osoba ubiegająca się o nadanie kwalifikacji (np. dyplom ukończenia studiów medycznych albo dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe w zawodzie np. „technik rachunkowości” itp.), należy je wpisać.

Zgodnie z ustawą Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z dnia 20 lipca 2018 r., uczestnikiem studiów podyplomowych może być osoba, która posiada kwalifikację pełną co najmniej na poziomie 6, uzyskaną w systemie szkolnictwa wyższego i nauki.

Uczelnia może wymagać od kandydatów dyplomu ukończenia studiów w określonym zakresie.

II. EFEKTY UCZENIA SIĘ WYMAGANE DLA KWALIFIKACJI

14. Syntetyczna charakterystyka efektów uczenia się

Należy przedstawić w zwięzłej formie ogólną charakterystykę wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych poprzez określenie rodzajów działań, do których podjęcia będzie przygotowana osoba posiadająca daną kwalifikację.

Syntetyczna charakterystyka efektów uczenia się powinna nawiązywać do charakterystyki odpowiedniego poziomu PRK.

W szczególności syntetyczna charakterystyka powinna wskazać na:

- stopień przygotowania osoby posiadającej kwalifikację do samodzielnego działania,
- stopień złożoności działań, które osoba posiadająca kwalifikację może wykonywać,
- role, które osoba posiadająca kwalifikację może pełnić w grupie pracowników.

Przykład:

Absolwent studiów podyplomowych jest przygotowany do samodzielnego wykonywania zadań. Potrafi:

- stosować prawo dotyczące gospodarki odpadami komunalnymi,
- stosować zasady funkcjonowanie jednostek samorządu terytorialnego w kontekście gospodarki odpadami komunalnymi,
- planować i wdrażać przedsięwzięcia inwestycyjne w gospodarce odpadami komunalnymi,
- organizować gospodarkę odpadami komunalnymi z punktu widzenia aspektów techniczno- technologicznych.

15. Lista zestawów efektów uczenia się*

Należy podać pełne nazwy zestawów efektów uczenia się wraz z numerem zestawu.

Nazwa zestawu powinna:

- nawiązywać do efektów uczenia się wchodzących w skład zestawu lub odpowiadać specyfice wchodzących w jego skład efektów uczenia się,
- być możliwie krótka,
- nie zawierać skrótów,
- gdy jest to możliwe, być oparta na rzeczowniku odczasownikowym (np. gromadzenie, przechowywanie, szycie).

Przykład:

01. Aspekty prawne gospodarki odpadami

02. Funkcjonowanie jednostek samorządu terytorialnego

03. Planowanie i wdrażanie przedsięwzięć inwestycyjnych w gospodarce komunalnej

04. Organizowanie gospodarki odpadami komunalnymi

16. Poszczególne efekty uczenia się w zestawach wraz z kryteriami weryfikacji ich osiągnięcia*:

Należy podać poszczególne efekty uczenia się (w zestawach) opisane za pomocą umiejętności (tj. zdolności wykonywania zadań i rozwiązywania problemów) wraz z kryteriami ich weryfikacji, które doprecyzowują ich zakres oraz określają niezbędną wiedzę i kompetencje społeczne.

Poszczególne efekty uczenia się (w zestawach) powinny być:

- jednoznaczne – niebudzące wątpliwości, pozwalające na zaplanowanie i przeprowadzanie walidacji, których wyniki będą porównywalne,
- realne – możliwe do osiągnięcia przez osoby, dla których kwalifikacja jest przewidziana,
- możliwe do zweryfikowania podczas walidacji,
- zrozumiałe dla osób potencjalnie zainteresowanych kwalifikacją.

Podczas opisywania poszczególnych efektów uczenia się (w zestawach) korzystne jest stosowanie czasowników operacyjnych (np. adaptuje, wykonuje, demonstruje, diagnozuje).

Zestaw 1.		
Efekty uczenia się		Kryteria weryfikacji
1.	- -
2.	- -
3.	- -

Zestaw 2.		
Efekty uczenia się*		Kryteria weryfikacji*
1. Pole do edycji	- - Pole do edycji
2. Pole do edycji	- - Pole do edycji
3. Pole do edycji	- - Pole do edycji

Przykład:

Zestaw 1. Aspekty prawne gospodarki odpadami		
Efekty uczenia się		Kryteria weryfikacji
1.	interpretuje wymagania prawne ochrony środowiska przed odpadami	<ul style="list-style-type: none"> – wyszukuje źródła prawa w zakresie ochrony środowiska i gospodarki odpadami, – wyjaśnia zależności pomiędzy elementami systemu ochrony środowiska w Polsce, – wyjaśnia przepisy dotyczące ochrony środowiska przed odpadami, – dobiera odpowiednie akty prawne dotyczące różnych rodzajów odpadów.
2.	wyjaśnia istotę funkcjonowania systemu gospodarki odpadami komunalnymi	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje europejskie i polskie przepisy prawne dotyczące systemu gospodarki odpadami, – wyjaśnia zależności pomiędzy elementami systemu gospodarki odpadami komunalnymi.
3.	opisuje zakres obowiązków i odpowiedzialności jednostek samorządu gminnego oraz mieszkańca gminy	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia obowiązki samorządu gminnego w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi, – wymienia obowiązki wytwarzającego odpady komunalne, – wyjaśnia konsekwencje nieprzestrzegania obowiązków przez samorząd gminny i mieszkańca gminy w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi.
4.	wyjaśnia przedstawicielom lokalnej społeczności najważniejsze zagadnienia dotyczące systemu gospodarowania odpadami komunalnymi	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcie dialogu społecznego, – opisuje znaczenie aktywnego uczestnictwa społeczeństwa w gospodarowaniu odpadami, – dobiera techniki współpracy ze społeczeństwem.

III. POZOSTAŁE INFORMACJE

Wymagane na etapie rejestrowania kwalifikacji w Zintegrowanym Rejestrze Kwalifikacji, po włączeniu jej do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji przez senat / radę naukową PAN lub instytutu badawczego

17. Dane o podmiocie, który włączył kwalifikację do ZSK i zgłosił ją do ZRK

Należy podać nazwę, siedzibę i adres uczelni, instytutu naukowego Polskiej Akademii Nauk lub instytutu badawczego prowadzącego studia podyplomowe i nadającego kwalifikację.

Przykład:

Politechnika Łódzka

Wydział Inżynierii Procesowej i Ochrony Środowiska

ul. Wólczańska 213, 90-924 Łódź

18. Data uruchomienia studiów podyplomowych*

Należy wpisać datę uruchomienia studiów podyplomowych.

Data uruchomienia pierwszej edycji studiów, nawet jeśli w międzyczasie zmieniano program studiów.

19. Data zakończenia prowadzenia studiów podyplomowych*

Należy wpisać datę zakończenia prowadzenia studiów podyplomowych, o ile zostało to określone.

Zwykle nie przewiduje się zakończenia prowadzenia studiów podyplomowych w momencie włączenia kwalifikacji do ZSK.

20. Podstawa prawna włączenia kwalifikacji do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji

Należy podać uchwałę senatu uczelni / rady naukowej PAN / rady naukowej instytutu badawczego dotyczącą włączenia kwalifikacji do ZSK.

Przykład:

Uchwała z dnia dotycząca włączenia do ZSK kwalifikacji nadawanej po ukończeniu studiów podyplomowych o nazwie

21. Data włączenia kwalifikacji do ZSK

Należy wpisać datę uchwały podstawowej jednostki organizacyjnej dot. włączenia kwalifikacji do ZSK.

.....

22. Kod dziedziny kształcenia

Należy wpisać kod dziedziny kształcenia, o którym mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 40 ust. 2 ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej (Dz.U. z 2012 r. poz. 591, z późn. zm.).

Przykład:

340 – Zarządzanie i marketing

23. Kod PKD

Należy wpisać kod Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD), o którym mowa w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dn. 24 grudnia 2007 r. w sprawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) (Dz.U. 251, poz.1885, z późn. zm.)

Przykład:

70.22 – Pozostałe doradztwo w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej i zarządzania

24. Status kwalifikacji

Podmiot zgłaszający kwalifikację do ZRK nie wypełnia tego pola.

Funkcjonująca

25. Dokumenty

Do formularza rejestracji kwalifikacji w Zintegrowanym Rejestrze Kwalifikacji należy dołączyć skan:

1. Uchwały senatu uczelni / rady naukowej PAN / rady naukowej instytutu badawczego dotyczącej przypisania poziomu Polskiej Ramy Kwalifikacji (PRK) do kwalifikacji.
2. Uchwały senatu uczelni / rady naukowej PAN / rady naukowej instytutu badawczego dotyczącej włączenia kwalifikacji o nazwie do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji.
3. Informacji o zaopiniowaniu przez Radę Interesariuszy ZSK rekomendacji zespołu ekspertów w sprawie przypisaniu poziomu PRK do kwalifikacji.

1. ...

2. ...

3. ...

26. Adres elektroniczny osoby zgłaszającej kwalifikację do ZRK

.....

5. Jakość kwalifikacji nadanej po ukończeniu studiów podyplomowych

W czasie prac nad założeniami do ustawy o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji mówiono, że jedną z barier w uczeniu się osób dorosłych jest brak zaufania do świadectw i certyfikatów funkcjonujących na rynku pracy. Podczas namysłu nad koncepcją zapewniania jakości kwalifikacji pojawiło się pojęcie jakości kwalifikacji nadanej danej osobie.

Koncepcję jakości kwalifikacji nadanej przedstawiono schematycznie na rysunku 5.

Rysunek 5. Jakość kwalifikacji nadanej

Źródło: opracowanie własne.

Jakość kwalifikacji nadanej osobie ubiegającej się o jej uzyskanie zależy od trzech czynników:

1. jakości kwalifikacji jako takiej, to znaczy jakości koncepcji kwalifikacji – kwalifikacja wysokiej jakości to kwalifikacja dobrze pomyślana i dobrze opisana. Kwalifikacja dobrze pomyślana to taka, która dobrze trafia w potrzeby potencjalnych posiadaczy kwalifikacji i potrzeby społeczne lub gospodarcze, w tym potrzeby krótko- i długoterminowe potencjalnych pracodawców. Kwalifikacja dobrze opisana to taka, która precyzyjnie opisuje efekty uczenia się, umiejętności, jakie ma osoba posiadająca daną kwalifikację. Opis powinien być na tyle dokładny, że na jego podstawie można przeprowadzić trafną i rzetelną walidację. Wszystkie te wymagania powinien spełniać opracowywany opis kwalifikacji nadawanej po ukończeniu studiów podyplomowych. Opis kwalifikacji powinien umożliwiać przygotowanie programu kształcenia rozwijającego dokładnie te kompetencje, które są „pomyślane” i „oczekiwane” dla danej kwalifikacji;
2. jakości nauczania i uczenia się studentów – istotne, by wszyscy prowadzący dokładnie znali opis kwalifikacji i rozumieli, w jaki sposób efekty uczenia się przypisane do prowadzonych przez nich zajęć wpisują się w całość wymagań dla danej kwalifikacji. Prowadzący poszczególne przedmioty koncentrowali się na zagadnieniach najtrudniejszych dla studentów, na ogół z wyższych poziomów domeny kognitywnej. Zarówno dla nauczycieli, jak i dla uczestników studiów ważne i pomocne są kryteria weryfikacji poszczególnych efektów uczenia się. Wskazują one, na

czym polega poprawność realizacji poszczególnych zadań, kiedy możemy powiedzieć, że dana umiejętność jest wykonywana prawidłowo;

3. jakości walidacji – dobrze przeprowadzona, trafna i rzetelna weryfikacja wszystkich wymaganych efektów uczenia się buduje wiarygodność danej kwalifikacji. Jasne określenie w opisie kwalifikacji kryteriów weryfikacji, form i metod walidacji powoduje, że studenci uczą się efektywniej. Uczenie się i nauczanie „pod egzamin” nie jest błędem. Kluczowe, by walidacja była trafna, tj. by za pomocą sensownie dobranych metod były sprawdzane wszystkie efekty uczenia się wymagane dla danej kwalifikacji.

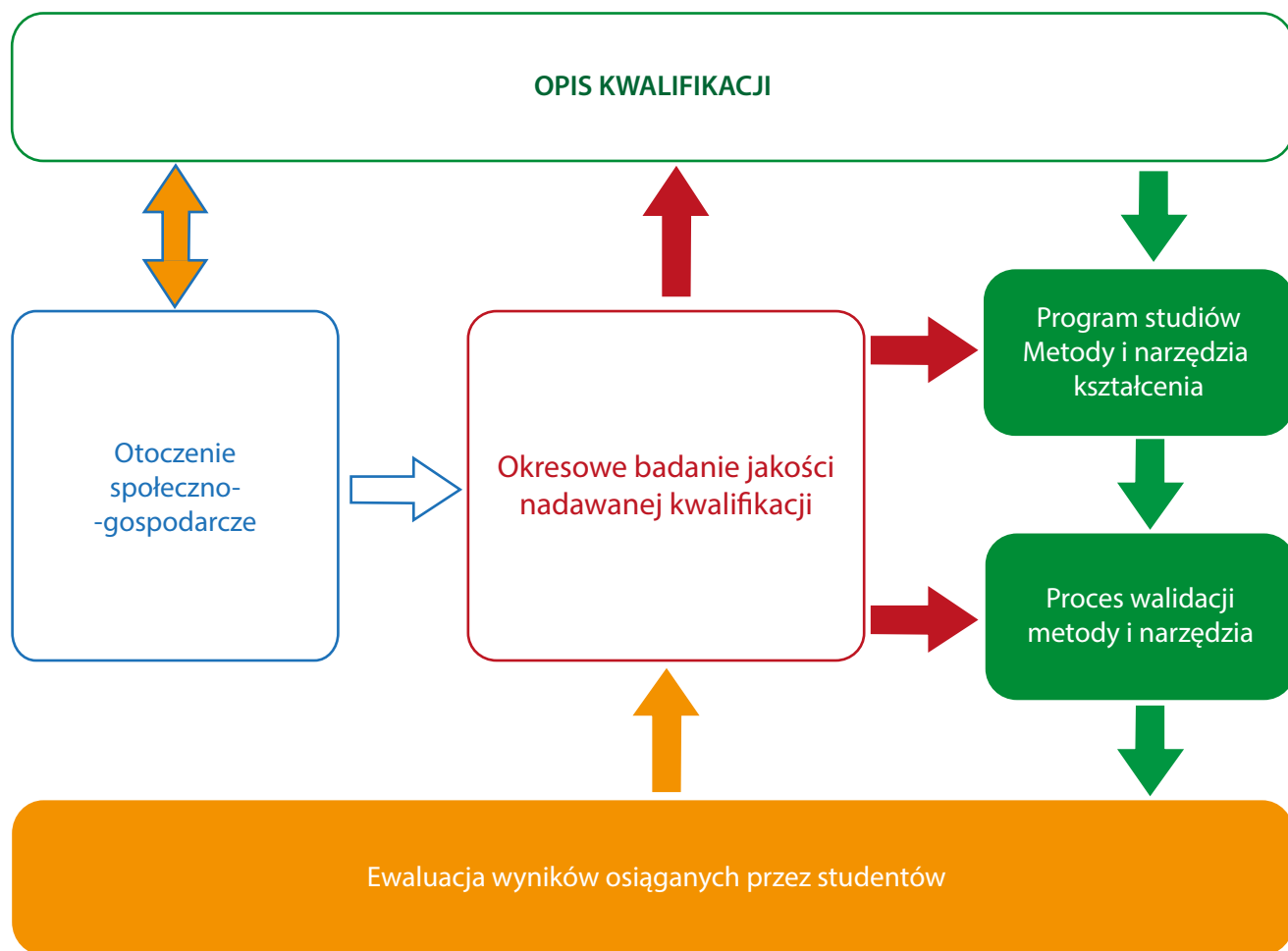
Omawiane powyżej czynniki mają ogromne znaczenie dla zaufania otoczenia społeczno-gospodarczego do danej kwalifikacji. Nadawanie kwalifikacji bez pewności, że wszystkie efekty uczenia się zostały osiągnięte, powoduje w dłuższej perspektywie czasu dewaluację wartości kwalifikacji. Dlatego tak ważne jest też trafne nazywanie kwalifikacji, nikogo niewprowadzające w błąd.

Kluczem do osiągnięcia wysokiej jakości kwalifikacji nadawanej po ukończeniu studiów podyplomowych jest jej ciągłe doskonalenie. Podstawą budowy cyklu doskonalenia jakości kwalifikacji jest proces ewaluacji. Na rysunku 6 przedstawiono cykl doskonalenia jakości kwalifikacji nadawanej po studiach podyplomowych.

Cykl doskonalenia jakości kwalifikacji zawiera następujące elementy:

1. okresowe sprawdzanie, czy kwalifikacja jest nadal „dobrze pomyślana” i czy jest „dobrze opisana”. Musi się to odbywać we współpracy z otoczeniem zewnętrznym – potencjalnymi i faktycznymi pracodawcami zatrudniającymi absolwentów i samymi absolwentami studiów podyplomowych. Wszelkie uwagi, wnioski i propozycje zmian wykorzystywane są w okresowym badaniu jakości nadawanej kwalifikacji;
2. systematyczną ewaluację osiągania przez studentów założonych efektów uczenia się kwalifikacji. Ewaluacja ta pozwala na uchwycenie, które z efektów uczenia się są przez studentów osiągnięte w stopniu bardzo dobrym, zadawalającym, a które w stopniu niedostatecznym;
3. okresowe badanie jakości kwalifikacji nadanej na podstawie danych zebranych z ewaluacji wyników osiąganych przez studentów oraz z okresowego sprawdzania jakości kwalifikacji „jako takiej”. Badanie to pozwala na zaproponowanie udoskonalenia opisu kwalifikacji, poprawę programu studiów, metod i narzędzi kształcenia. Wyniki badania mogą dotyczyć również doskonalenia procesu walidacji, jego trafności i rzetelności.

Rysunek 6. Schemat cyklu doskonalenia jakości kwalifikacji

Źródło: opracowanie własne.

Kluczowym elementem realizacji cyklu doskonalenia jakości kwalifikacji jest jej opis. Prace związane z wprowadzeniem kwalifikacji do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji wymagają przygotowania szczegółowego opisu. Pozwala on na szybkie wdrożenie cyklu doskonalenia jakości.

Załącznik 1. Przykład formularza pomocniczego

Formularz pomocniczy do przygotowania opisu kwalifikacji nadawanych po ukończeniu studiów podyplomowych,

opracowany na podstawie rozporządzenia MEN z 3 sierpnia 2016 r. w sprawie zakresu informacji gromadzonych w Zintegrowanym Rejestrze Kwalifikacji o kwalifikacjach nadawanych po studiach podyplomowych oraz formularza rejestracji kwalifikacji w ZRK

I. INFORMACJE OGÓLNE O KWALIFIKACJI

1. Nazwa kwalifikacji*

Należy wpisać pełną nazwę studiów podyplomowych, która ma być widoczna w ZRK i będzie umieszczana na dokumencie potwierdzającym uzyskanie kwalifikacji.

Pole do edycji

2. Nazwa dokumentu potwierdzającego nadanie kwalifikacji*

Pole do edycji

3. Poziom Polskiej Ramy Kwalifikacji przypisany do kwalifikacji*

Należy wpisać poziom PRK przypisany do kwalifikacji zgodnie z uchwałą senatu / rady naukowej PAN / rady naukowej instytutu badawczego w sprawie przypisania poziomu PRK do kwalifikacji podjętą na podstawie rekomendacji zespołu ekspertów.

Pole do edycji

4. Odniesienie do poziomu Sektorowych Ram Kwalifikacji (o ile dotyczy)*

Jeśli w danym sektorze lub branży funkcjonuje Sektorowa Rama Kwalifikacji, która jest włączona do ZSK, należy podać jej nazwę i wpisać poziom zgodnie z uchwałą senatu / rady naukowej PAN / rady naukowej instytutu badawczego dot. przypisania poziomu PRK dla kwalifikacji. Jeżeli nie ma odpowiedniej Sektorowej Ramy Kwalifikacji, należy wpisać: „Nie dotyczy”.

Pole do edycji

5. Czas trwania studiów podyplomowych – liczba semestrów*

Należy wpisać liczbę semestrów studiów podyplomowych ustaloną w programie kształcenia.

Pole do edycji

6. Liczba punktów ECTS*

Należy wpisać liczbę punktów ECTS ustaloną w programie kształcenia dla studiów podyplomowych.

Pole do edycji

7. Krótka charakterystyka kwalifikacji, obejmująca informacje o działaniach lub zadaniach, które potrafi wykonywać osoba posiadająca tę kwalifikację*

Należy podać wybrane informacje o kwalifikacji, skierowane do osób zainteresowanych uzyskaniem kwalifikacji oraz do pracodawców, które pozwolą im szybko ocenić, czy dana kwalifikacja jest właśnie tą, której poszukują.

Pole do edycji

8. Uprawnienia związane z posiadaniem kwalifikacji*

Należy podać, o jakie uprawnienia może się ubiegać osoba po uzyskaniu kwalifikacji. Jeśli z uzyskaniem kwalifikacji nie wiąże się uzyskanie uprawnień, należy wpisać: „Nie dotyczy”.

Pole do edycji

9. Grupy osób, które mogą być zainteresowane uzyskaniem kwalifikacji*

Należy podać informacje na temat grup osób, które mogą być szczególnie zainteresowane uzyskaniem danej kwalifikacji (np. osoby zarządzające nieruchomościami, specjaliści z zakresu telekomunikacji, osoby powracające na rynek pracy itp.).

Pole do edycji

10. Zapotrzebowanie na kwalifikację*

Należy wskazać, na jakie aktualne lub przewidywane zapotrzebowanie społeczne i gospodarcze (regionalne, krajowe, europejskie) odpowiada kwalifikacja w kontekście trendów na rynku pracy, rozwoju nowych technologii, potrzeb społecznych, strategii rozwoju kraju lub regionu.

Pole do edycji

11. Typowe możliwości wykorzystania kwalifikacji*

Należy wskazać przykładowe możliwości zatrudnienia i dalszego uczenia się osoby posiadającej daną kwalifikację, np.:

- do pracy na jakich stanowiskach przygotowuje dana kwalifikacja,
- jakie perspektywy dalszego rozwoju otwierają się dla osoby, która uzyskała tę kwalifikację.

Pole do edycji

12. Odniesienie do kwalifikacji o zbliżonym charakterze*

Należy wskazać, czym kwalifikacja różni się od innych kwalifikacji o zbliżonym charakterze. Punktem odniesienia powinny być kwalifikacje funkcjonujące w ZSK.

Pole do edycji

13. Wymagane kwalifikacje poprzedzające

Pole nieobowiązkowe.

Jeżeli są wymagane konkretne kwalifikacje pełne lub cząstkowe, które musi posiadać osoba ubiegająca się o nadanie kwalifikacji (np. dyplom ukończenia studiów medycznych albo dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe w zawodzie, np. „technik rachunkowości” itp.), należy je wpisać.

Pole do edycji

II. EFEKTY UCZENIA SIĘ WYMAGANE DLA KWALIFIKACJI**14. Syntetyczna charakterystyka efektów uczenia się**

Należy przedstawić w zwięzłej formie ogólną charakterystykę wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych poprzez określenie rodzajów działań, do których podjęcia będzie przygotowana osoba posiadająca daną kwalifikację.

Syntetyczna charakterystyka efektów uczenia się powinna nawiązywać do charakterystyki odpowiedniego poziomu PRK.

W szczególności syntetyczna charakterystyka powinna wskazać na:

- stopień przygotowania osoby posiadającej kwalifikację do samodzielnego działania,
- stopień złożoności działań, które osoba posiadająca kwalifikację może wykonywać,
- funkcje, które osoba posiadająca kwalifikację może pełnić w grupie pracowników.

Pole do edycji

15. Lista zestawów efektów uczenia się*

Należy podać pełne nazwy zestawów efektów uczenia się wraz z numerem zestawu.

Nazwa zestawu powinna:

- nawiązywać do efektów uczenia się wchodzących w skład zestawu lub odpowiadać specyfice wchodzących w jego skład efektów uczenia się,
- być możliwie krótka,
- nie zawierać skrótów,
- gdy jest to możliwe, być oparta na rzeczowniku odczasownikowym (np. gromadzenie, przechowywanie, szycie).

Pole do edycji

16. Poszczególne efekty uczenia się w zestawach wraz z kryteriami weryfikacji ich osiągnięcia*:

Należy podać poszczególne efekty uczenia się (w zestawach) opisane za pomocą umiejętności (tj. zdolności wykonywania zadań i rozwiązywania problemów) wraz z kryteriami ich weryfikacji, które doprecyzowują ich zakres oraz określają niezbędną wiedzę i kompetencje społeczne.

Poszczególne efekty uczenia się (w zestawach) powinny być:

- jednoznaczne – niebudzące wątpliwości, pozwalające na zaplanowanie i przeprowadzanie walidacji, których wyniki będą porównywalne,
- realne – możliwe do osiągnięcia przez osoby, dla których kwalifikacja jest przewidziana,
- możliwe do zweryfikowania podczas walidacji,
- zrozumiałe dla osób potencjalnie zainteresowanych kwalifikacją.

Podczas opisywania poszczególnych efektów uczenia się (w zestawach) korzystne jest stosowanie czasowników operacyjnych (np. adaptuje, wykonuje, demonstruje, diagnozuje).

Zestaw 1.		
Efekty uczenia się*		Kryteria weryfikacji*
1. Pole do edycji	- - Pole do edycji
2. Pole do edycji	- - Pole do edycji
3. Pole do edycji	- - Pole do edycji

Zestaw 2.		
Efekty uczenia się*		Kryteria weryfikacji*
1. Pole do edycji	- - Pole do edycji
2. Pole do edycji	- - Pole do edycji
3. Pole do edycji	- - Pole do edycji

Zestaw 3.		
Efekty uczenia się*		Kryteria weryfikacji*
1. Pole do edycji	- - Pole do edycji
2. Pole do edycji	- - Pole do edycji
3. Pole do edycji	- - Pole do edycji

III. POZOSTAŁE INFORMACJE

Wymagane na etapie rejestrowania kwalifikacji w Zintegrowanym Rejestrze Kwalifikacji, po włączeniu jej do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji przez senat / radę naukową PAN lub instytutu badawczego

17. Dane o podmiocie, który włączył kwalifikację do ZSK i zgłosił ją do ZRK

Należy podać nazwę, siedzibę i adres uczelni, instytutu naukowego Polskiej Akademii Nauk lub instytutu badawczego prowadzącego studia podyplomowe i nadającego kwalifikację.

Pole do edycji

18. Data uruchomienia studiów podyplomowych*

Należy wpisać datę uruchomienia studiów podyplomowych.

Pole do edycji

19. Data zakończenia prowadzenia studiów podyplomowych*

Należy wpisać datę zakończenia prowadzenia studiów podyplomowych, o ile zostało to określone.

Pole do edycji

20. Podstawa prawna włączenia kwalifikacji do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji

Należy podać uchwałę senatu uczelni / rady naukowej PAN / rady naukowej instytutu badawczego dotyczącą włączenia kwalifikacji do ZSK.

Pole do edycji

21. Data włączenia kwalifikacji do ZSK

Należy wpisać datę uchwały podstawowej jednostki organizacyjnej dot. włączenia kwalifikacji do ZSK.

Pole do edycji

22. Kod dziedziny kształcenia

Należy wpisać kod dziedziny kształcenia, o którym mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 40 ust. 2 ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej (Dz.U. z 2012 r., poz. 591, z późn. zm.).

Pole do edycji

23. Kod PKD

Należy wpisać kod Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD), o którym mowa w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dn. 24 grudnia 2007 r. w sprawie Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) (Dz.U. 251, poz.1885, z późn. zm.).

Pole do edycji

24. Status kwalifikacji

Podmiot zgłaszający kwalifikację do ZRK nie wypełnia tego pola.

Pole do edycji

25. Dokumenty

Do formularza rejestracji kwalifikacji w Zintegrowanym Rejestrze Kwalifikacji należy dołączyć skan:

4. Uchwały senatu uczelni / rady naukowej PAN / rady naukowej instytutu badawczego dotyczącej przypisania poziomu Polskiej Ramy Kwalifikacji (PRK) do kwalifikacji.
5. Uchwały senatu uczelni / rady naukowej PAN / rady naukowej instytutu badawczego dotyczącej włączenia kwalifikacji o nazwie do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji.
6. Informacji o zaopiniowaniu przez Radę Interesariuszy ZSK rekomendacji zespołu ekspertów w sprawie przypisaniu poziomu PRK do kwalifikacji.

Pole do edycji

26. Adres elektroniczny osoby zgłaszającej kwalifikacje do ZRK

Pole do edycji

Uwaga:

*Pola oznaczone * to pola obowiązkowe do wypełnienia zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dn. 3 sierpnia 2016 r. w sprawie zakresu informacji gromadzonych w Zintegrowanym Rejestrze Kwalifikacji o kwalifikacjach nadawanych po ukończeniu studiów podyplomowych (Dziennik Ustaw RP z dnia 9 sierpnia 2016 r., poz. 1204).*

Załącznik 2. Przykład formularza rekomendacji zespołu ekspertów

REKOMENDACJA

zespołu ekspertów dotycząca przypisania poziomu Polskiej Ramy Kwalifikacji do kwalifikacji nadawanej po ukończeniu studiów podyplomowych „.....”

Nazwa kwalifikacji
Nazwa dokumentu	Świadectwo ukończenia studiów podyplomowych
Nazwa, siedziba i adres podstawowej jednostki organizacyjnej uczelni prowadzącej studia podyplomowe
Data uruchomienia studiów podyplomowych
Członkowie zespołu ekspertów (3 lub 5 osób)	1. 2. 3.
Rekomendowany poziom kwalifikacji (do kwalifikacji nadawanej po ukończeniu studiów podyplomowych można przypisać 6, 7 lub 8 poziom PRK)	Zespół rekomenduje przypisanie kwalifikacji do ... poziomu PRK.
Uzasadnienie:	
Podpisy członków zespołu:	
1.	
2.	
3.	
miejsowość, dnia r.	

Załącznik 3. Przykładowe analizy efektów uczenia się wymaganych dla kwalifikacji z 6 i 7 poziomu PRK

Poniżej przedstawiono dwie przykładowe analizy efektów uczenia się wymaganych dla kwalifikacji nadawanych po ukończeniu studiów podyplomowych z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy: „Doradztwo i kontrola w zakresie BHP” (6 poziom PRK) oraz „Zarządzanie bezpieczeństwem i higieną pracy” (7 poziom PRK).

W kwalifikacjach wyróżniono następujące zestawy:

	Doradztwo i kontrola w zakresie BHP (6 poziom PRK)	Zarządzanie bezpieczeństwem i higieną pracy (7 poziom PRK)
1.	Podstawy prawa bhp	Podstawy prawa bhp
2.	Badanie wypadków przy pracy	Badanie wypadków przy pracy
3.	Ocena ryzyka zawodowego	Zarządzanie ryzykiem zawodowym
4.	Doskonalenie stanu bezpieczeństwa i higieny pracy	Przygotowanie i prowadzenie szkoleń bhp
5.	Organizowanie pracy służb bhp	Ergonomiczne projektowanie środowiska pracy
6.	---	Monitorowanie bezpieczeństwa i higieny pracy
7.	---	Organizowanie pracy służb bhp
8.	---	Wdrażanie i utrzymywanie systemów zarządzania bhp

Przedstawione przykłady wskazują rolę kryteriów weryfikacji w przypisywaniu poziomu PRK do kwalifikacji. Pokazują też, że poszczególne efekty uczenia się w zestawie mogą być odnoszone do deskryptorów różnych poziomów PRK.

Tabela A. Wynik analizy efektów uczenia się w zestawie „Badanie wypadków przy pracy” w kwalifikacji „Doradztwo i kontrola w zakresie BHP”

Efekty uczenia się/umiejętności	Kryteria weryfikacji
1) Operuje pojęciami dotyczącymi wypadków przy pracy i chorób zawodowych	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Definiuje pojęcia stosowane w postępowaniu powypadkowym i rozpoznawaniu chorób zawodowych ▪ Używa odpowiednich pojęć do klasyfikacji prawnej zdarzenia wypadkowego
Najlepiej dopasowany(e) składnik(i) opisu poziomów PRK:	
<p>P6S_WG – zna i rozumie – w zaawansowanym stopniu – wybrane fakty, obiekty i zjawiska oraz dotyczące ich metody i teorie wyjaśniające złożone zależności między nimi, stanowiące podstawową wiedzę ogólną z zakresu dyscyplin naukowych lub artystycznych tworzących podstawy teoretyczne oraz wybrane zagadnienia z zakresu wiedzy szczegółowej – właściwe dla programu studiów [...]</p> <p>P6S_UW – potrafi wykorzystywać posiadaną wiedzę – formułować i rozwiązywać złożone i nietypowe problemy oraz wykonywać zadania w warunkach nie w pełni przewidywalnych przez:</p> <p>właściwy dobór źródeł oraz informacji z nich pochodzących, dokonywanie oceny, krytycznej analizy i syntezy tych informacji [...]</p>	
2) Wyjaśnia obowiązki oraz odpowiedzialność pracownika i pracodawcy dotyczące wypadków przy pracy oraz chorób zawodowych	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wskazuje przepisy prawa dotyczące wypadków przy pracy i chorób zawodowych ▪ Omawia obowiązki pracodawcy i pracownika dotyczące wypadków przy pracy ▪ Omawia obowiązki pracodawcy dotyczące chorób zawodowych ▪ Opisuje odpowiedzialność pracodawcy z tytułu nieprzestrzegania obowiązków związanych z wystąpieniem wypadku przy pracy oraz choroby zawodowej ▪ Omawia rodzaje świadczeń oraz zasady ich przyznawania z tytułu wypadku przy pracy i choroby zawodowej ▪ Opisuje zasady i udziela pomocy przedmedycznej poszkodowanemu w wypadku
Najlepiej dopasowany(e) składnik(i) opisu poziomów PRK:	
<p>P6S_WG – zna i rozumie – w zaawansowanym stopniu – wybrane fakty, obiekty i zjawiska oraz dotyczące ich metody i teorie wyjaśniające złożone zależności między nimi, stanowiące podstawową wiedzę ogólną z zakresu dyscyplin naukowych lub artystycznych tworzących podstawy teoretyczne oraz wybrane zagadnienia z zakresu wiedzy szczegółowej – właściwe dla programu studiów</p>	
3) Bada okoliczności i przyczyny wypadku przy pracy	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Omawia procedurę i czynności postępowania powypadkowego ▪ Charakteryzuje metody ustalania przyczyn wypadku ▪ Identyfikuje przyczyny wypadku

Najlepiej dopasowany(e) składnik(i) opisu poziomów PRK:	
<p>P6S_UW – potrafi wykorzystywać posiadaną wiedzę – formułować i rozwiązywać złożone i nietypowe problemy oraz wykonywać zadania w warunkach nie w pełni przewidywalnych przez:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ właściwy dobór źródeł oraz informacji z nich pochodzących, dokonywanie oceny, krytycznej analizy i syntezy tych informacji, ▪ dobór oraz stosowanie właściwych metod i narzędzi, w tym zaawansowanych technik informacyjno-komunikacyjnych <p>P6Z_UN – potrafi adaptować proste metody i technologie oraz proste procedury w dziedzinie działalności zawodowej</p> <p>P6S_KK – jest gotów do krytycznej oceny odbieranych treści [...]</p>	
4) Ocenia zdarzenie wypadkowe według kryteriów prawnych	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ustala cechy zdarzenia wypadkowego ▪ Dokonuje i uzasadnia kwalifikację prawną zdarzenia wypadkowego
Najlepiej dopasowany(e) składnik(i) opisu poziomów PRK:	
<p>P6S_UW – potrafi wykorzystywać posiadaną wiedzę – formułować i rozwiązywać złożone i nietypowe problemy oraz wykonywać zadania w warunkach nie w pełni przewidywalnych przez:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ właściwy dobór źródeł oraz informacji z nich pochodzących, dokonywanie oceny, krytycznej analizy i syntezy tych informacji, ▪ dobór oraz stosowanie właściwych metod i narzędzi, w tym zaawansowanych technik informacyjno-komunikacyjnych 	
5) Sporządza dokumentację powypadkową	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wymienia rodzaje dokumentów wchodzących w skład dokumentacji powypadkowej ▪ Opisuje na podstawie zebranych dowodów okoliczności, skutki i przyczyny wypadku
Najlepiej dopasowany(e) składnik(i) opisu poziomów PRK:	
<p>P6S_WG – zna i rozumie – w zaawansowanym stopniu – wybrane fakty, obiekty i zjawiska oraz dotyczące ich metody i teorie wyjaśniające złożone zależności między nimi, stanowiące podstawową wiedzę ogólną z zakresu dyscyplin naukowych lub artystycznych tworzących podstawy teoretyczne oraz wybrane zagadnienia z zakresu wiedzy szczegółowej – właściwe dla programu studiów [...]</p> <p>P5Z_UI – potrafi opracowywać i prowadzić dokumentację wymaganą w działalności zawodowej [...]</p>	
6) Określa środki i działania prewencyjne zapobiegające wypadkom	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wyjaśnia celowość stosowania prewencji wypadkowej ▪ Przedstawia wnioski i zalecenia profilaktyczne zapobiegające wypadkom

Najlepiej dopasowany(e) składnik(i) opisu poziomów PRK:	
<p>P6S_UW – potrafi wykorzystywać posiadaną wiedzę – formułować i rozwiązywać złożone i nietypowe problemy oraz wykonywać zadania w warunkach nie w pełni przewidywalnych przez:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ właściwy dobór źródeł oraz informacji z nich pochodzących, dokonywanie oceny, krytycznej analizy i syntezy tych informacji, ▪ dobór oraz stosowanie właściwych metod i narzędzi, w tym zaawansowanych technik informacyjno-komunikacyjnych <p>P6S_UK – potrafi komunikować się z otoczeniem z użyciem specjalistycznej terminologii</p>	
<p>7) Opracowuje prewencję chorób zawodowych w środowisku pracy</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wskazuje czynniki mogące spowodować wystąpienie choroby zawodowej ▪ Dobiera środki zapobiegające wystąpieniu choroby zawodowej ▪ Opisuje tryb postępowania w sprawie choroby zawodowej
Najlepiej dopasowany(e) składnik(i) opisu poziomów PRK:	
<p>P6S_UW – potrafi wykorzystywać posiadaną wiedzę – formułować i rozwiązywać złożone i nietypowe problemy oraz wykonywać zadania w warunkach nie w pełni przewidywalnych przez:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ właściwy dobór źródeł oraz informacji z nich pochodzących, dokonywanie oceny, krytycznej analizy i syntezy tych informacji, ▪ dobór oraz stosowanie właściwych metod i narzędzi, w tym zaawansowanych technik informacyjno-komunikacyjnych <p>P6S_KK – jest gotów do [...] uznawania znaczenia wiedzy do rozwiązywania problemów poznawczych i praktycznych oraz zasięgania opinii ekspertów w przypadku trudności z samodzielnym rozwiązaniem problemu</p>	

Tabela B. Wynik analizy efektów uczenia się w zestawie „Badanie wypadków przy pracy” w kwalifikacji „Zarządzanie bezpieczeństwem i higieną pracy”

Efekty uczenia się/umiejętności	Kryteria weryfikacji
1. Rozróżnia pojęcia związane z wypadkami przy pracy i chorobami zawodowymi	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Podaje definicje pojęć związanych z wypadkami przy pracy, chorobami zawodowymi ▪ Interpretuje zdarzenia wypadkowe według odpowiednich kryteriów klasyfikacyjnych
Najlepiej dopasowany(e) składnik(i) opisu poziomów PRK:	
<p>P75_WG – zna i rozumie – w pogłębionym stopniu – wybrane fakty, obiekty i zjawiska oraz dotyczące ich metody i teorie wyjaśniające złożone zależności między nimi, stanowiące zaawansowaną wiedzę ogólną z zakresu dyscyplin naukowych lub artystycznych tworzących podstawy teoretyczne, uporządkowaną i podbudowaną teoretycznie wiedzę obejmującą kluczowe zagadnienia oraz wybrane zagadnienia z zakresu zaawansowanej wiedzy szczegółowej – właściwe dla programu kształcenia [...]</p> <p>P75_UW – potrafi wykorzystywać posiadaną wiedzę – formułować i rozwiązywać złożone i nietypowe problemy oraz innowacyjnie wykonywać zadania w nieprzewidywalnych warunkach przez:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ właściwy dobór źródeł oraz informacji z nich pochodzących, dokonywanie oceny, krytycznej analizy, syntezy oraz twórczej interpretacji i prezentacji tych informacji [...] 	
2. Ocenia zdarzenie wypadkowe zgodnie z definicją wypadku przy pracy	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Opisuje i omawia cechy wypadku przy pracy ▪ Dokonuje kwalifikacji prawnej wypadku przy pracy ▪ Uzasadnia kwalifikację prawną wypadku przy pracy
Najlepiej dopasowany(e) składnik(i) opisu poziomów PRK:	
<p>P6S_UW – potrafi wykorzystywać posiadaną wiedzę – formułować i rozwiązywać złożone i nietypowe problemy oraz wykonywać zadania w warunkach nie w pełni przewidywalnych przez:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ właściwy dobór źródeł oraz informacji z nich pochodzących, dokonywanie oceny, krytycznej analizy i syntezy tych informacji, ▪ dobór oraz stosowanie właściwych metod i narzędzi, w tym zaawansowanych technik informacyjno-komunikacyjnych 	
3. Określa zakres odpowiedzialności pracodawcy i pracownika w przypadku zaistnienia wypadku przy pracy oraz w razie wystąpienia choroby zawodowej	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wymienia akty prawne związane z wypadkami przy pracy i chorobami zawodowymi ▪ Wyjaśnia obowiązki pracodawcy i pracownika w razie wystąpienia wypadku przy pracy ▪ Omawia konsekwencje nieprzestrzegania obowiązków pracodawcy w razie wystąpienia wypadku przy pracy ▪ Omawia obowiązki pracodawcy w razie wystąpienia choroby zawodowej pracownika ▪ Omawia konsekwencje nieprzestrzegania obowiązków pracodawcy w razie wystąpienia choroby zawodowej pracownika ▪ Opisuje zasady udzielania pierwszej pomocy poszkodowanym w wypadkach przy pracy oraz w stanach zagrożenia zdrowia i życia

Najlepiej dopasowany(e) składnik(i) opisu poziomów PRK:	
P6S_WG – zna i rozumie – w zaawansowanym stopniu – wybrane fakty, obiekty i zjawiska oraz dotyczące ich metody i teorie wyjaśniające złożone zależności między nimi, stanowiące podstawową wiedzę ogólną z zakresu dyscyplin naukowych lub artystycznych tworzących podstawy teoretyczne oraz wybrane zagadnienia z zakresu wiedzy szczegółowej – właściwe dla programu kształcenia	
4. Realizuje proces badania przyczyn wypadku przy pracy	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Przygotowuje i przeprowadza procedurę ustalania okoliczności i przyczyn wypadków przy pracy ▪ Dobiera metody ustalania przyczyn wypadku przy pracy ▪ Wyjaśnia związki przyczynowo-skutkowe w wypadku przy pracy ▪ Diagnostuje przyczyny wypadku przy pracy według przyjętych kryteriów klasyfikacyjnych ▪ Wykorzystuje zaawansowane metody badania przyczyn wypadków przy pracy, w tym narzędzia TQM (Total Quality Management)
Najlepiej dopasowany(e) składnik(i) opisu poziomów PRK:	
P7S_UW – potrafi wykorzystywać posiadaną wiedzę – formułować i rozwiązywać złożone i nietypowe problemy oraz innowacyjnie wykonywać zadania w nieprzewidywalnych warunkach przez: <ul style="list-style-type: none"> ▪ właściwy dobór źródeł oraz informacji z nich pochodzących, dokonywanie oceny, krytycznej analizy, syntezy oraz twórczej interpretacji i prezentacji tych informacji, ▪ dobór oraz stosowanie właściwych metod i narzędzi, w tym zaawansowanych technik informacyjno-komunikacyjnych P7Z_UN – potrafi modyfikować metody i technologie oraz procedury w dziedzinie działalności zawodowej P7S_KK – jest gotów do krytycznej oceny odbieranych treści [...]	
5. Przygotowuje dokumentację powypadkową	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wymienia przepisy prawne związane z prowadzeniem dokumentacji powypadkowej ▪ Odzwierciedla okoliczności, skutki, przyczyny wypadku przy pracy w dokumentacji powypadkowej, trzymając się obowiązującego w prawie aparatu pojęciowego ▪ Dowodzi zgodności opracowanej dokumentacji powypadkowej z ustaleniami dokonanymi podczas badania wypadku przy pracy
Najlepiej dopasowany(e) składnik(i) opisu poziomów PRK:	
P6S_WG – zna i rozumie – w zaawansowanym stopniu – wybrane fakty, obiekty i zjawiska oraz dotyczące ich metody i teorie wyjaśniające złożone zależności między nimi, stanowiące podstawową wiedzę ogólną z zakresu dyscyplin naukowych lub artystycznych tworzących podstawy teoretyczne oraz wybrane zagadnienia z zakresu wiedzy szczegółowej – właściwe dla programu kształcenia P5Z_UI – potrafi opracowywać i prowadzić dokumentację wymaganą w działalności zawodowej [...] P6Z_KP – jest gotów do przestrzegania zasad obowiązujących w dziedzinie działalności zawodowej dotyczących utrzymywania jakości prowadzonej działalności oraz kultury współpracy i kultury konkurencji	

5) Opracowuje wnioski i zalecenia profilaktyczne dotyczące wypadków przy pracy	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wyjaśnia znaczenie profilaktyki wypadkowej ▪ Formułuje wnioski i zalecenia profilaktyczne po danym wypadku przy pracy
Najlepiej dopasowany(e) składnik(i) opisu poziomów PRK:	
<p>P6Z_UO – potrafi przygotowywać plan działalności zawodowej z uwzględnieniem zmiennych, nie w pełni przewidywalnych warunków, oraz korygować plan stosownie do okoliczności; [...] analizować i oceniać prowadzoną działalność zawodową w kontekście uwarunkowań krajowych [...]</p>	
6. Podejmuje działania zapobiegające chorobom zawodowym	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Opisuje działania, jakie należy podjąć w razie podejrzenia choroby zawodowej ▪ Omawia procedury dotyczące chorób zawodowych ▪ Hierarchizuje czynniki zwiększające prawdopodobieństwo choroby zawodowej i dobiera środki zapobiegające zachorowaniu na chorobę zawodową ▪ Omawia wymagania dotyczące dokumentacji stwierdzonych chorób zawodowych i podejrzeń o takie choroby
Najlepiej dopasowany(e) składnik(i) opisu poziomów PRK:	
<p>P7S_WG – zna i rozumie – w pogłębionym stopniu – wybrane fakty, obiekty i zjawiska oraz dotyczące ich metody i teorie wyjaśniające złożone zależności między nimi, stanowiące zaawansowaną wiedzę ogólną z zakresu dyscyplin naukowych lub artystycznych tworzących podstawy teoretyczne, uporządkowaną i podbudowaną teoretycznie wiedzę obejmującą kluczowe zagadnienia oraz wybrane zagadnienia z zakresu zaawansowanej wiedzy szczegółowej – właściwe dla programu kształcenia [...]</p> <p>P6Z_UO – potrafi przygotowywać plan działalności zawodowej z uwzględnieniem zmiennych, nie w pełni przewidywalnych warunków, oraz korygować plan stosownie do okoliczności; [...] analizować i oceniać prowadzoną działalność zawodową w kontekście uwarunkowań krajowych [...]</p> <p>P6Z_KO – jest gotów do [...] uczestniczenia w promowaniu kultury pro jakościowej w dziedzinie działalności zawodowej; podejmowania decyzji w sytuacjach trudnych</p>	

Tabela C. Wynik analizy efektów uczenia się w zestawie „Ocena ryzyka zawodowego” w kwalifikacji „Doradztwo i kontrola w zakresie BHP”

Efekty uczenia się/umiejętności	Kryteria weryfikacji
1. Opisuje obowiązki oraz odpowiedzialność pracodawcy z zakresu oceny ryzyka zawodowego	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Identyfikuje przepisy prawa dotyczące oceny ryzyka zawodowego ▪ Omawia obowiązki i odpowiedzialność pracodawcy dotyczące oceny ryzyka zawodowego ▪ Wyjaśnia pojęcia związane z oceną ryzyka zawodowego ▪ Opisuje etapy oceny ryzyka zawodowego
Najlepiej dopasowany(e) składnik(i) opisu poziomów PRK:	
<p>P6S_WG – zna i rozumie – w zaawansowanym stopniu – wybrane fakty, obiekty i zjawiska oraz dotyczące ich metody i teorie wyjaśniające złożone zależności między nimi, stanowiące podstawową wiedzę ogólną z zakresu dyscyplin naukowych lub artystycznych tworzących podstawy teoretyczne oraz wybrane zagadnienia z zakresu wiedzy szczegółowej – właściwe dla programu studiów [...]</p>	
2. Wyszukuje informacje potrzebne do oceny ryzyka zawodowego	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Identyfikuje źródła informacji przydatne do oceny ryzyka zawodowego ▪ Charakteryzuje środki pracy, materiały i wykonywane operacje technologiczne ▪ Charakteryzuje środki ochrony indywidualnej i zbiorowej ▪ Charakteryzuje czynniki zagrożeń w środowisku pracy ▪ Opisuje wymagania przepisów prawnych oraz norm dotyczących stanowiska pracy ▪ Określa wymagania i ograniczenia dotyczące osób pracujących na ocenianym stanowisku, w tym kobiet w ciąży, młodocianych i osób niepełnosprawnych ▪ Opisuje parametry oceny czynników szkodliwych środowiska pracy ▪ Analizuje rejestry wypadków przy pracy i chorób zawodowych na ocenianym stanowisku
Najlepiej dopasowany(e) składnik(i) opisu poziomów PRK:	
<p>P6Z_WT – zna i rozumie w zaawansowanym stopniu podstawy teoretyczne metod i technologii w dziedzinie działalności zawodowej</p> <p>P6S_WG – zna i rozumie – w zaawansowanym stopniu – wybrane fakty, obiekty i zjawiska oraz dotyczące ich metody i teorie wyjaśniające złożone zależności między nimi, stanowiące podstawową wiedzę ogólną z zakresu dyscyplin naukowych lub artystycznych tworzących podstawy teoretyczne oraz wybrane zagadnienia z zakresu wiedzy szczegółowej – właściwe dla programu studiów [...]</p>	

<p>3. Identyfikuje zagrożenia na stanowisku pracy</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Opisuje metody analizy zagrożeń ▪ Dobiera narzędzia i techniki identyfikacji zagrożeń w środowisku pracy ▪ Adaptuje narzędzia do identyfikacji zagrożeń w środowisku pracy ▪ Omawia czynniki środowiska pracy oddziałujące niebezpiecznie na pracownika ▪ Interpretuje wyniki pomiarów środowiska pracy ▪ Interpretuje informacje zawarte w kartach charakterystyk substancji chemicznych
<p>Najlepiej dopasowany(e) składnik(i) opisu poziomów PRK:</p>	
<p>P6S_UW – potrafi wykorzystywać posiadaną wiedzę – formułować i rozwiązywać złożone i nietypowe problemy oraz wykonywać zadania w warunkach nie w pełni przewidywalnych przez:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ właściwy dobór źródeł oraz informacji z nich pochodzących, dokonywanie oceny, krytycznej analizy i syntezy tych informacji, ▪ dobór oraz stosowanie właściwych metod i narzędzi, w tym zaawansowanych technik informacyjno-komunikacyjnych <p>P6Z_UN – potrafi adaptować proste metody i technologie oraz proste procedury w dziedzinie działalności zawodowej</p>	
<p>4. Szacuje i wyznacza dopuszczalność ryzyka zawodowego</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Opisuje metody oceny ryzyka zawodowego ▪ Dobiera metody oceny ryzyka zawodowego ▪ Uzasadnia przyjmowane wartości parametrów w stosowanych metodach oceny ryzyka zawodowego ▪ Wartościuje ryzyko zawodowe i wyznacza jego dopuszczalność ▪ Opracowuje plan działań korygujących i/lub zapobiegawczych celem zmniejszenia poziomu ryzyka do wartości dopuszczalnej
<p>Najlepiej dopasowany(e) składnik(i) opisu poziomów PRK:</p>	
<p>P6S_WG – zna i rozumie – w zaawansowanym stopniu – wybrane fakty, obiekty i zjawiska oraz dotyczące ich metody i teorie wyjaśniające złożone zależności między nimi, stanowiące podstawową wiedzę ogólną z zakresu dyscyplin naukowych lub artystycznych tworzących podstawy teoretyczne oraz wybrane zagadnienia z zakresu wiedzy szczegółowej – właściwe dla programu studiów [...]</p> <p>P6S_UW – potrafi wykorzystywać posiadaną wiedzę – formułować i rozwiązywać złożone i nietypowe problemy oraz wykonywać zadania w warunkach nie w pełni przewidywalnych przez:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ właściwy dobór źródeł oraz informacji z nich pochodzących, dokonywanie oceny, krytycznej analizy i syntezy tych informacji, ▪ dobór oraz stosowanie właściwych metod i narzędzi, w tym zaawansowanych technik informacyjno-komunikacyjnych 	

<p>5. Dokumentuje ocenę ryzyka zawodowego</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Opisuje zawartość dokumentacji ryzyka zawodowego wymaganą przez prawo ▪ Wykorzystuje narzędzia informatyczne wspomagające ocenę ryzyka zawodowego
<p>Najlepiej dopasowany(e) składnik(i) opisu poziomów PRK:</p>	
<p>P6S_UW – potrafi wykorzystywać posiadaną wiedzę – formułować i rozwiązywać złożone i nietypowe problemy oraz wykonywać zadania w warunkach nie w pełni przewidywalnych przez:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ właściwy dobór źródeł oraz informacji z nich pochodzących, dokonywanie oceny, krytycznej analizy i syntezy tych informacji, ▪ dobór oraz stosowanie właściwych metod i narzędzi, w tym zaawansowanych technik informacyjno-komunikacyjnych <p>P5Z_UI – potrafi opracowywać i prowadzić dokumentację wymaganą w działalności zawodowej [...]</p>	

Tabela D. Wynik analizy efektów uczenia się w zestawie „Zarządzanie ryzykiem zawodowym” w kwalifikacji „Zarządzanie bezpieczeństwem i higieną pracy”

Efekty uczenia się/umiejętności	Kryteria weryfikacji
1. Wyjaśnia pojęcia związane z ryzykiem zawodowym	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wyjaśnia pojęcia związane z oceną, analizą, zarządzaniem ryzykiem zawodowym ▪ Interpretuje parametry oceny ryzyka zawodowego ▪ Charakteryzuje czynniki zagrożenia w środowisku pracy, w tym czynniki ergonomiczne ▪ Porządkuje czynniki zagrożeń w środowisku pracy według różnych kryteriów klasyfikacyjnych ▪ Definiuje źródła informacji potrzebne do oceny ryzyka zawodowego ▪ Opisuje i klasyfikuje metody oceny ryzyka ▪ Charakteryzuje środki profilaktyczne ograniczające ryzyko zawodowe
Najlepiej dopasowany(e) składnik(i) opisu poziomów PRK:	
<p>P7Z_WT – zna i rozumie – w pogłębiony sposób – podstawy teoretyczne metod i technologii w dziedzinie działalności zawodowej w powiązaniu z innymi dziedzinami; trendy rozwojowe w dziedzinie działalności zawodowej [...]</p> <p>P7S_WG – zna i rozumie – w pogłębionym stopniu – wybrane fakty, obiekty i zjawiska oraz dotyczące ich metody i teorie wyjaśniające złożone zależności między nimi, stanowiące zaawansowaną wiedzę ogólną z zakresu dyscyplin naukowych lub artystycznych tworzących podstawy teoretyczne, uporządkowaną i podbudowaną teoretycznie wiedzę obejmującą kluczowe zagadnienia oraz wybrane zagadnienia z zakresu zaawansowanej wiedzy szczegółowej – właściwe dla programu kształcenia [...]</p>	
2. Identyfikuje przepisy prawa dotyczące oceny ryzyka zawodowego	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wyszukuje przepisy prawa oraz normy dotyczące oceny ryzyka zawodowego, w szczególności ochrony pracy dotyczące kobiet, młodocianych i niepełnosprawnych ▪ Interpretuje przepisy prawa oraz normy dotyczące oceny ryzyka zawodowego, w szczególności ochrony pracy dotyczące kobiet, młodocianych i niepełnosprawnych ▪ Omawia obowiązki pracodawcy w zakresie oceny ryzyka zawodowego
Najlepiej dopasowany(e) składnik(i) opisu poziomów PRK:	
<p>P7S_WG – zna i rozumie – w pogłębionym stopniu – wybrane fakty, obiekty i zjawiska oraz dotyczące ich metody i teorie wyjaśniające złożone zależności między nimi, stanowiące zaawansowaną wiedzę ogólną z zakresu dyscyplin naukowych lub artystycznych tworzących podstawy teoretyczne, uporządkowaną i podbudowaną teoretycznie wiedzę obejmującą kluczowe zagadnienia oraz wybrane zagadnienia z zakresu zaawansowanej wiedzy szczegółowej – właściwe dla programu kształcenia [...]</p>	

<p>3. Realizuje proces oceny ryzyka zawodowego</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Opisuje etapy oceny ryzyka zawodowego ▪ Uzasadnia i dobiera metody oceny ryzyka zawodowego ▪ Dobiera narzędzia i techniki identyfikacji zagrożeń w środowisku pracy ▪ Uzasadnia różnicowanie wartości parametrów w ocenie ryzyka zawodowego ▪ Opracowuje adekwatne środki i działania profilaktyczne ograniczające poziom ryzyka
<p>Najlepiej dopasowany(e) składnik(i) opisu poziomów PRK:</p>	
<p>P7Z_WZ – zna i rozumie teorie dotyczące zjawisk i procesów w pogłębiony sposób, umożliwiając przewidywanie ograniczeń wynikających z właściwości stosowanych materiałów, metod i technologii</p> <p>P6Z_UO – potrafi przygotowywać plan działalności zawodowej z uwzględnieniem zmiennych, nie w pełni przewidywalnych warunków oraz korygować plan stosownie do okoliczności; [...] analizować i oceniać prowadzoną działalność zawodową w kontekście uwarunkowań krajowych [...]</p>	
<p>4. Tworzy dokumentację oceny ryzyka zawodowego</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wymienia elementy dokumentacji oceny ryzyka zawodowego zgodne z wymaganiami prawnymi oraz dobrymi praktykami ▪ Tworzy narzędzia do identyfikacji zagrożeń w środowisku pracy ▪ Analizuje zgodność opracowanej dokumentacji oceny ryzyka zawodowego z wymaganiami prawa ▪ Wykorzystuje aplikacje komputerowe wspomagające ocenę ryzyka zawodowego
<p>Najlepiej dopasowany(e) składnik(i) opisu poziomów PRK:</p>	
<p>P7S_UW – potrafi wykorzystywać posiadaną wiedzę – formułować i rozwiązywać złożone i nietypowe problemy oraz innowacyjnie wykonywać zadania w nieprzewidywalnych warunkach przez:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ właściwy dobór źródeł oraz informacji z nich pochodzących, dokonywanie oceny, krytycznej analizy, syntezy oraz twórczej interpretacji i prezentacji tych informacji, ▪ dobór oraz stosowanie właściwych metod i narzędzi, w tym zaawansowanych technik informacyjno-komunikacyjnych <p>P7Z_UN – potrafi modyfikować metody i technologie oraz procedury w dziedzinie działalności zawodowej</p> <p>P5Z_UI – potrafi opracowywać i prowadzić dokumentację wymaganą w działalności zawodowej [...]</p>	

Literatura polecana

Chłoń-Domińczak, A., Sławiński, S., Kraśniewski, A., Chmielecka, E. (2018). *Polska Rama Kwalifikacji. Wiedza, umiejętności i kompetencje społeczne*. Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych, http://kwalifikacje.gov.pl/download/Publikacje/Polska%20Rama%20Kwalifikacji_ZSK3_2018.pdf

Ministerstwo Edukacji Narodowej (2019). *Zintegrowana Strategia Umiejętności 2030 (część ogólna)*. Warszawa: MEN.

Sławiński, S. (2017). *Słownik Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji*. Warszawa: IBE.

Sławiński S., Chłoń-Domińczak A., Szymczak A., Ziewiec-Skokowska G. (2018). *Polska Rama Kwalifikacji. Poradnik użytkownika*. Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych, https://kwalifikacje.gov.pl/images/Publikacje/PRK_PU-2018_B_www.pdf

Sławiński, S., Królik, K., Stęchły, W. (2018). *Włączanie kwalifikacji do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji*. Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych, http://kwalifikacje.gov.pl/download/Publikacje/W%C5%82%C4%85czanie%20kwalifikacji_ZSK3_2018.pdf

Ziewiec-Skokowska, G., Danowska-Florczyk, E., Stęchły, W. (red.) (2016). *Opisywanie kwalifikacji nadawanych poza systemami oświaty i szkolnictwa wyższego. Poradnik*. Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych, http://kwalifikacje.gov.pl/images/Publikacje/opisywanie_kwalifikacji.pdf

Ziewiec-Skokowska, G., Stęchły, W., Danowska-Florczyk, E., Marszałek, A., Sławiński, S. (2017). *Przypisywanie poziomu PRK do kwalifikacji*. Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych, <https://www.kwalifikacje.gov.pl/download/Przypisywanie-poziomu%20-PRK-do-kwalifikacji.pdf>

Nota o autorze

Dr Tomasz Saryusz-Wolski – ekspert IBE, w latach 2006–2013 zaangażowany w tworzenie Polskiej Ramy Kwalifikacji, a następnie w rozwój Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji. Założyciel i wieloletni dyrektor Centrum Kształcenia Międzynarodowego Politechniki Łódzkiej – IFE (1992–2017). Tworzył i wdrażał wiele innowacyjnych programów studiów prowadzonych w języku angielskim i francuskim. Przez wiele lat zajmował się internacjonalizacją kształcenia, pełnił funkcję koordynatora uczelnianego programu Erasmus oraz eksperta FRSE. Ma wieloletnie doświadczenie w prowadzeniu projektów międzynarodowych w obszarze modernizacji kształcenia w szkołach wyższych. Przez wiele lat pracował na szczeblu krajowym i europejskim nad systemami akumulacji i transferu osiągnięć – przede wszystkim ECTS, a następnie ECVET. Brał udział w opracowywaniu systemu ECTS oraz kolejnych wydań publikacji pt. „Przewodnik użytkownika ECTS”. Jest członkiem grupy użytkowników ECVET, krajowego zespołu ekspertów ECVET oraz Zespołu Bolońskiego KRASP. Jest współautorem polskiego raportu samopotwierdzania Polskiego Szkolnictwa Wyższego przedłożonego Grupie Doradczej EQF w 2013 r., konsultantem polskiego raportu referencyjnego oraz współtwórcą PRK dla szkolnictwa wyższego i współautorem jego intensywnego wdrażania. Prowadził wiele seminariów i szkoleń przygotowujących uczelnie do wdrożenia kształcenia w oparciu o efekty uczenia się. Jako ekspert boloński (2007–2013) i były przedstawiciel Polski w Grupie Monitorującej Proces Boloński (BFUG) ma duże doświadczenie i dogłębnie rozumie potrzebę modernizacji szkolnictwa wyższego. Ponadto pracował jako ekspert ds. oceny systemu zapewniania jakości w edukacji formalnej w projekcie Twinning dla Republiki Macedonii Północnej (2016–2017). Brał udział w projektach Fundacji Rektorów Polskich dotyczących opracowywania kwalifikacji na poziomie 5 Europejskiej Ramy Kwalifikacji. Obecnie jest ekspertem i konsultantem wspierającym szkolnictwo wyższe w zastosowaniu metodologii opisu kwalifikacji pełnych i cząstkowych w oparciu o efekty uczenia się.